

SUENJELIN ASUINSIJAT

- Suonikylä vuosituhannen vaihteessa

Pikaopas alueelle, jolta sellaista ei vielä koskaan ole ollut, erityisesti vanhoille ja nuorille koltille sekä asiantuntijoille ja asianharrastajille.

NYKYAIKA

Matti Isotalo

MENNYT AIKA

Matti Sverloff

KARTTA

Jorma Mattsson

1.11.2011

Kolttakansa joutui jättämään Suonjelin, muinaisuudesta asti ulottuvan kotimaansa ja kaikki juurensa, ulkopuolisten voimien vuoksi viimeisten poromiesten mukana syyskuussa 1944. Tiedonsaanti kotiseuduilta katkesi täydellisesti. Tuuloman tietä tehtäessä v. 1962 ensimmäiset suppeat viestit kantautuivat uusiin kotikyliin. Vasta vuonna 1993 avautui pääsy kotikentille periaatteessa. Käytännössä Suonikylän maasto on kuitenkin aina ollut hyvin vaativa saapujille ja rajoittanut heidän lukuansa kautta aikain. Samoina vuosina saapuivat Suomesta myös ensimmäiset harvat tutkijat ja hitaasti kasvava vaeltajien joukko.

Käyntien pohjalta moniste kuvaa

- I Mennyttä aikaa, jota ilman nykyisen ymmärtäminen on täysin mahdotonta
- II Vanhojen asuinkenttien nykyisen tilan käyntien mahdollistamassa määrässä
- III Koko alueella liikkumisen mahdollisimman laajasti ymmärrettyinä
- IV Alueen muut näkyvimmit nykyiset piirteet

Luvut antavat perustiedot ja kokonaiskuvan nykyisestä Suonikylän alueesta.

Antoisinta seuraaminen on, mikäli käytettävissä samalla ovat vanhat suomalaiset tai uudet venäläiset kartat. Monisteessa olevia karttoja saa monistaa omaan käyttöönsä, mutta ei laajempaan käyttöön. Lähdeluettelo ei ole, koska lähes kaikki tiedot pohjaavat omakohtaiseen hankkimiseen ja kerrotaan ensimmäisen kerran.

Suppean monisteen toivotaan auttavan parempaan nykyisen Suonikylän tuntemiseen ja harrastukseenkin. Se on samalla ensimmäinen koskaan alueesta kirjoitettu opas.

Muistelijat

Suonjelin kartta ja nykytiestö.

MATKA SUONIKYLÄÄN

Matkustus läheiseen, mutta tuntemattomaan Suonjeliin on ollut helpointa "Vapaan Venäjän" aikana 1990-luvun alkupuolella. Ensinnäkin hankitaan passiin viisumi. Venäjälle matkustettaessa tarvitaan yhä kutsukirje käyntialueelta. Osuuden hoitavat kuitenkin yhteyksillään pienestä lisämaksusta eräät matkatoimistot esim. Lähialuematkat Helsingissä, Suomen Matkatoimisto Helsingissä, RTT Matkapalvelut Imatralla ja Neva Tours Turussa.

Viisumiasian voi hoitaa postiitse. Tilataan viisumikaavake. Täytetty kaavake palautetaan yhden passikuvan, itse passin (johon viisumitarra kiinnitetään) ja voimassa olevan matkatapaturmavakuutuksen valokopion kanssa. Tapaturmavakuutus voi olla erikseen vain matkan ajaksi hankittava tai ympärivuotinen esim. vapaa-ajan vakuutus. Pelkkä valokopio kortista riittää. Lähettäminen on syytä tehdä kirjatussa kirjeessä. Viisumiasian hoitamiseen kuluu näin runsas viikko ja passi palautetaan samalla tavalla.

Oman auton seurattessa mukana se on merkitty leimalla rajan ylittävän kuljettajan viisumiin.

Samoihin aikoihin tuli automaattisesti viisumin mukana 2-osainen kortti, jonka osat luovutettiin maahan tultaessa ja maasta poistuttaessa. Tämän käytöstä on luovuttu vuonna 2006.

Alkuvuodesta 2003 matka-asiakirjoihin on lisätty rajalla saatava, itse täytettävä 2-osainen maahantulokortti, joka on kahdesti luovutettava. Venäjän lain mukaan on jokaisen maahantulijan, jonka matka kestää vähintään 3 vrk, hankittava korttiinsa leima (tai erillinen lipuke) ao. alueen OVIR:in ilmoittautumispaikasta, mikä on voinut käytännössä kestää päiviäkin ja maksanut paljon ja mihin ei missään tapauksessa pidä ryhtyä, tai yöpymällä kerran hotellissa 3 ensimmäisen arkipäivän aikana. Jälkimmäistä tapaa on syytä suosia. Koska Suonikylän alueella ei mahdollisuutta ole, on yövyttävä kerran esim. Ylä-Tuulomassa, jonka hotellilla on leimausmahdollisuus. Toinen tapa on ottaa matkaan mukaan 1000 ruplaa (~30 €) ja maksaa laiminlyönnistä määrätty sakko, mikäli sellaista tulnaisiin kysymään. Jälkimmäinen on selvästi halvempi. Koska virkakäytäntöön kuuluu myös ratkaisu tapaus kerrallaan, voi neuvotella lähdetessä, koska rekisteröintiä ei aina muuallakaan olla kysytty.

Tullikaavake täytetään vain jos mukana on huomattavasti varoja tai erityistä varustusta. Tämä voidaan tehdä esim. kännykän seurattessa mukana. Tulli ei ole enää osoittanut suurta kiinnostusta tavanomaisia matkatavaroita kohtaan. Toisinaan ne läpivalaistaan, useimmiten jätetään katsomatta.

Keväällä 2003 on myös valvottava raja-alue laajennettu 10-kertaiseksi. Tämä tarkoittaa käytännössä rajavartioiden tarkastusoikeutta 5 km:n liikkumiskieltovyöhykkeen ulkopuolellakin. Se ei ole sisältänyt liikkumiskielloa kauempana rajasta. FSB:n ja sen rajaviranomaisten toisinaan tapahtuvaa dokumenttien tarkastusta kyselyineen ei pidä pelästyä, vaan vastata niihin rauhallisella lujuudella.

Samoihin aikoihin on toisaalta tullut julkisuuteen rajavartioston, joka on myös siirretty 1.7.2003 FSB:n alaisuuteen, ehdotus yhdessä armeijan kanssa lääninhallinnolle päätettäväksi rajakaupunkien sulkemisesta turisteilta sekä myös kotimaan matkailijoilta. Tämä on toteutunut uutena rajavyöhykkeenä joulukuussa v. 2006, mistä lähtien tarvitaan kulkulupa.

Rajavyöhyke on uudelleen leventynyt virallisesti 15 km:iin. Sitä ei ole mitenkään merkitty maastoon. Mikäli eksyisi

vyöhykkeen sisäpuolelle, tulee tavattaessa sakko. Tämän suuruus on muutamia euroja. Huomattavaa on, ettei rajavartijalla ole lupaa pyytää tai vastaanottaa sakkoa. Tämä oikeus on ainoastaan poliisiviranomaisella. On tapahtunut, että Ylä-Tuulomasta liikkeelle lähteville on esitetty laajempaakin rajavyöhykettä. Paikalliset viranomaiset toimivat joskus oman päänsä mukaan. Jos kyläläiset kehottavat käymään ilmoittautumassa kylän FSB:n toimistoon, on parempi noudattaa kehotusta. Tämä tapahtuu joko venäjäksi tai englanniksi. Viranomaisia ei tarvitse pelätä. Keskustelut ovat tavanomaisia juttutuokioita. Edellinen pohjautuu luettuun ja kohdattuun.

Myös pakollinen uusi autovakuutus on tullut viimeksi. Mukana seuraava peräkärry on huomioitava erikseen. Vakuutus korvaa vastapuolen vahingot. Hankintapaikkoina ovat toimineet rajanylityspaikat.

Huhtikuussa 2004 on virallisesti ilmoitettu presidentin määräyksestä ns. vanhojen rajavyöhykkeiden sisämaarajoilla olevien passintarkastuspisteiden poistamisesta. Petsamossa tämä merkitsisi Putilkan ja Titovkan puomien poistamista tai pysyvää ylhäällä oloa. Kuitenkin passien tarkastaminen on toiminut edelleen entiseen tapaan.

Minkäänlaisia matkustuslupia ei Suenjelin alueelle tarvita. Proopuskat eli kulkuluvat tulevat kysymykseen vasta aivan rajavyöhykkeellä tai läänin sotilasalueilla..

Rajavyöhykeluvan hakemiseen löytyvät täydelliset ohjeet suomeksi karttoineen ja tulkintoineen sivulta www.rusembassy.fi >pääsivu>kielenvaihto oikealla ylhäällä>Venäjän rajavyöhyke: säännöt ja kartat.

Lupaa ei tarvitse hankkia läpikulkua eli transitmatkalle vyöhykkeen lävitse. Huomionarvoista on mm. se, että sakko luvattomasta käynnistä vyöhykkeellä Petsamon asutulla alueella on vain muutama euro, mikä maksetaan ainoastaan pankkiin. Ts. vain rajaviranomainen eikä muu voi sellaisen määrätä, mutta ei vastaanottaa.

Vanhempi rajatien ja -aidan erottama raja-alue on edelleen oma maailmansa.

Hakemuskavake löytyy FSB:n sivulta www.rg.ru/pril/13/31/39/4228_2.gif. Venäjänkielisen hakemuskavakkeen pyydetty tiedot ovat lähes samat kuin viisumihakemuksessa. Lienee hyväksi liittää mukaan tarkempi reittikuvaus ja omat perustelut.

Uutta on se, että hakemuksen voi nyt aiempien matkatoimistojen sijasta lähettää faksilla suoraan FSB:lle ohjeissa olevaan numeroon. FSB:n sähköpostiosoite on lisäksi PU-FSB.MURMANSK@yandex.ru

Aivan erityisiin tai laajoihin matkapyrkimyksiin voi haluttaessa saada apua niin murmanskilaisilta, norjalaisilta kuin eräiltä suomalaisiltakin matkayrityksiltä erottuvalla korvauksella.

Inturist, puh. +7 8152 454386, osoite ul. Knipovicha 17, 183039 Murmansk, polarzor @ mun.rospace.ru, www.intourist-murmansk.ru.

Kola-Tavs, puh. +7 8152 235624, osoite pr. Lenina 19, 183032 Murmansk, turburo @ kolatavs.ru, www.kolatavs.ru.

Murmanskista löytyy peräti 40 matkatoimistoa. Katso tarkemmat tiedot osoitteesta www.murmantourism.ru. Avautuvassa portaalissa Murmanskij Turistkij Portal'issa löytyvät kiitettävällä tavalla kuvattuina lisäksi läänin kunkin paikkakunnan hotellit, ruokapaikat, nähtävyydet, historia jne. joko englanniksi tai tarkemmin venäjäksi.

Astetta helpompi voi olla keskustella kirkkoniemeläisten matkatoimistojen kanssa. Näillä on pitkä kokemus ja myös venäläistä henkilökuntaa.

Grenseland/Sovjetreiser, puh. +47 78992501, fax +47 78992525, www.grenseland.no

Pasvikturist, puh. +47 78995080, fax +47 78995057, www.pasvikturist.no

Suomalaisten matkanjärjestäjien yhteydet ja kokemus tavanomaiset vaellukset ylittävillä matkoilla ovat vielä avoin kysymys.

Yhteydenpito on helpointa faksin ja sähköpostin kautta.

Matkustus Murmanskin läänissä on periaatteessa nykyisin aivan samanlaista kuin Suomenkin Lapissa. Ennakkoluuloton selviää lähes kaikesta, pieninkin venäjän kielitaidon omaava aivan kaikesta!

Valuuttaa Suonikylän matkalla tarvitsee harvoin. Pikkukyydeistä mahdollisesti maksettu kiitos eurojen muodossa on aina tervetullut. Korkeintaan Priretshnyi`hin matkattaessa ruplia voi tarvita. Tarvittaessa ruplia on voinut vaihtaa kotimaisia vaihtopaikkoja selvästi edullisemmin tullien yhteydessä olevassa vaihtopisteessä, myös Lotan raja-asemalla.

Seuraavaksi saavutaan jo Ivalon linja-autoasemalle maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin klo 15.30 Murmansiin lähtevään pikkubussiin. Matkan hinta esim. Vuernisjärven tienhaaraan oli 7 € v. 2002 ja sen voi maksaa autossa. Bussi palaa samoina päivinä ja on esim. Vuernisjärven tienhaarassa klo 11.10 Suomen aikaa. Bussi jättää ja poimii halutuissa paikoissa. Tulo onnistuu myös pohjoisesta Norjan Kirkkoniemestä 2 yhtiön autoilla Storskogin ja Borisoglebskin raja-asemien kautta Nikeliin. Täältä on nykyisin perjantaisin linja-autoyhteys Priretshnyi`hin. Muurmanskin tien Putilkan, passien tarkastuspaikan, ja Priretshnyi`n välillä ei ole julkista liikennettä. Petsamossa taksit ovat edullisia ja hinta kannattaa sopia etukäteen. Se voi olla korkeintaan muutama sata ruplaa monien peninkulmien matkalle. Pienellä onnella voi kyydin kuitenkin taipaleella sopia tilan puitteissa.

SUENJELIN ALUE JA RAJAT

Suonjelin, suomeksi Suonikylän, alueen ulkorajat ovat hieman vaihdelleet halki vuosisatojen etenkin naapurialueiden kanssa tehtyjen sopimusten mukaan. Länsiraja on aiemmin ulottunut osin länsi-Saariselän puolelle noin Kiertämäjärvien tasalle. Ulkoapäin näitä ei pyritty muuttamaan lukuun ottamatta 1900-lukua, jolta myös ainoat säilyneet kirjalliset tiedot ovat olemassa.

Viimeisen v. 1938 talletetun tarkan kuvauksen mukaan Suonikylän länsiraja noudatti nykyistä valtakunnanrajaa.

Eteläraja seurasi pääasiassa itä-Saariselän tunturiketjua vanhalle Petsamon rajalle. Rajan luonut Tarton rauhansopimus vei laajan Nuortijärvelle ulottuneen alueen suoran rajaviivan itäpuolisista perintömaista. Tilalle tuli pieni kolmio nuortijärveläisiltä tunturien eteläpuolelta, minne kukaan ei muuttanut. Lähes ainoa käyttömuoto oli metsästys eräine metsästysmajoineen.

Itäraja noudatti Petsamon rajaa sekä ulottui pohjoisessa parisenkymmentä kilometriä Akkajoen itäpuolelle.

Pohjoinen raja seurasi pääasiassa Ruoseljaurrin eteläpään- Hihnajärven keskiosan- Ala-Nautsijärven pohjoispään melko suoraa linjaa. Matkaa Paatsjoen laaksoon jäi tällöin 30-15 km.

Vuosien 1921-44 Suonikylän alue oli kooltaan 4800 neliökilometriä. Koltilla oli oma kylähallinto. Nykyisin aluehallinto jakautuu Nikkelin, Priretshnyin ja Rajakosken kesken kaukaisempien keskusten lisäksi.

TULOREITIT TALVIKYLÄÄN

ETELÄINEN REITTI

Tavanomaisin tulotapa Talvikylään:

Murmanskin bussilla tai omalla autolla Auneijaan 40.2 km (kilometritolpat). Vahvassa tienhaarassa on ainoastaan pienehkö keltainen taulu, joka kertoo alueen olevan valtiollinen metsästysreservaatti. Tien käveleminen Vuernisjaurrin länsipuolitse Karnjoen sillalle vie yleensä päivän tunnit. Matkalla on sopivin välein vesipaikkoja. Samaan suuntaan menevät autot kannattaa aina pysäyttää empimättä ja pyrkiä sopimaan kyydistä. Täyteen venäläiseen autoon menee aina kaksi ihmistä reppuineen. Perillä on syytä maksaa sopiva määrä euroja tai ruplia.

Tie sopii myös tavalliselle henkilöautolle lukuun ottamatta aivan viimeisiä kilometrejä, paremmalle korkeapohjaiselle autolle nämäkin. Lopussa on useita kohtia, joissa haluttaessa auton voi ajaa metsän peittoon.

Karnjoen melkein poishuuhutuneen sillan voi ylittää kiviä jalkineen pohjat kuivina. Toisella puolen on heti tienhaara.

Oikea ura vie koko matkan hakkuualueiden halki. Alussa pari km kulkee helposti. Uralta on poikettava ja otettava kompassisuunta kohti kylän länsipuolella olevaa vaaraa vähän matkaa välillä olevan suuren lammen eteläpuolitse. Puron ylittämisen jälkeen parin harjanteen takaa tulee näkyviin mainitun vaaran matala pyöreä kaari ja ennen sitä uusi ura etelästä ennen kolmea suolampea. Marnjaurrin tullessa näkyviin valitaan kahdesta urasta ylempi.

Vasen reitti, aluksi vielä tie, kulkee pitkälti myöhemmin vanhoja metsiä. Kilometrin jälkeen valitaan oikealla nousevan vaaraharjanteen matalin kohta. Ylhäällä käännytään oikealle vaaran suuntaiseksi ja otetaan kompassisuunta välillä olevan suuren lammen eteläpään ja mainittuun vaaraan. Kohta alkava metsä on erittäin kaunis. Vaaran länsipuoliselle uralle saavutaan samassa kohdassa kuin edellisessäkin vaihtoehdossa.

Jälkimmäinen reitti on paljon kauniimpi ja rahtusen helpompi.

ITÄINEN REITTI

Reitti antaa erittäin realistisen läpileikkauksen nykypäivän Suonikylästä eikä sisällä paljoa suunnistamista.

Omalla autolla Putilkan tarkastuspisteelle 100 km. Varuskunnan rakennukset sijaitsevat aivan edellisen talvikylän kentällä. Käännytään uudelle Priretshnyin riittävän hyvälle tielle. Tai otetaan Norjan Kirkkoniemestä Murmanskin vuorobussi Nikeliin, jossa uusi Priretshnyi`hin.

Sadan asukkaan, entisessä 3000:n, kylässä ei ole palveluja yhtä kioskia lukuun ottamatta.

Sovitaan venekyyti kalastuksenvälvojan tai muun asukkaan kanssa. Nämä pyrkivät helposti maksimoimaan asetelman, mutta johonkin länsimaisesti hyväksyttävään tulokseen päästään.

Pohjoisrannan kautta on mahdollista edetä jalkaisin, mutta laajat suot kuluttavat kulkijansa. Eteläranta on aluksi patojen sulkema.

Suuren Vuell Akkajaurrin (Ala-Akkajärven) jälkeen saavutaan Tsuoppomlompoloon, jonka avautuessa heti oikealla pienen saaren kohdalla on perinteellinen vanha kesäkenttä. Paj Akkajaurrin (Ylä-Akkajärven) pohjoisrannalla voidaan katsoa rannassa sijaitsevat ja säilyneet ensin Tarjan tupa ja myöhemmin Karpan kenttä hyvin säilyneine tupineen, kummatkin ven.

kartoissa.

Järven länsipään saaristomaisen luoteislahden perukassa on yleisesti käytetty rantautumispaikka. Lähellä on vanha kesäpaikka kuten myös edempänä. Kumpikin edellyttää etsimistä. Rantautumispaikasta lähtee täysin selkeä polku aina Njuannamkoskille, ylemmän ja alemman järven väliseen koskeen.

Matkalla on yhtä selkeä sivupolku 300 m:n päässä olevalle Gorsekjaurrin tuvalle, mikä yhä kunnostettuna soveltuu hyvin yöpymiseen. Suuren suon kiertämisen jälkeen voi valita myös suurniemen etelärantaa, ei aikaisemmin, kulkevan hyvän telauran.

Njuannamkoski ylitetään ylimpiä kiviä myöten saappaillakin. Heti toisella puolen olevaa telauraa kannattaa poiketa 300 m oikealle, jolloin oikealla olevassa mäntykumpareessa erottuvat hautupaikan maanpäälliset arkut, dom-vets`it, ikkunoineen, vinoristeineen, puisine sielunlintuineen. Paikka on hartaudella suojeltava erämaan helmi!

Uraa vähän edempänä on vanha kesäkenttä.

Koskelta alkaa suunnistus kohti Talvikylää, ensin vanhassa metsässä, myöhemmin Klennailuhtista alkavaa ja kilometrin päähän Talvikylästä ulottuvaa hakattua vuomaa molemmilta reunoilta uranpohjia etsien.

Hakkuualueen pohjukasta suunnistetaan vanhassa metsässä kunnes nopeasti kohdataan pohjoisesta saapuva Nautsin vanha selkeä polku ja saavutaan hajoamassa olevan sillan kautta kylään.

POHJOINEN REITTI

Tätä reittiä ei voi helposti käyttää Paatsjoen (Rajakosken) tielle vaaditun kirjallisen erityisluvan, proopuskan, työlään hankkimisen vuoksi. Rajakosken-Salmijärven tieosuudella on useita puomivartioita. Polku tarjoaa kuitenkin nopean, helpon, eksyttämättömän ja mieluisan reitin alueen pohjoisosiin tehtäville tutkimusmatkoille. Siksi reitin kuvaus on kylästä käsin.

Kylän sillan ohittamisen jälkeen vanha polku, jota kauan sitten on vahvistettu telavaunuilla ajamalla, etenee ääriselkeänä, mutta paikoin koivuvesojen haittaamana. Vanha metsä ympärillä on tiheä ja vasta myöhemmin saavutaan avarampiin maisemiin. Vastaan tulevilla vähäisillä kosteikkopaikoilla etenee vanha leveä, mutta hapertunut kapulasilta kauas pohjoiseen. Vielä 1930-luvulla marssi postinkuljettaja reitin kahdesti viikossa. Vähän ennen Karnjaurria alkavat hakkuualueiden koivutiheiköt.

Karnjaurriin laskevan joen ylitse kulkee hirsisilta, aivan vieressä on vanha kesäkenttä. Sillan jälkeen on tarpeen ottaa kompassisuunta pohjoislahteen, sillä välillä olevalla hakkuuaukealla oikea ura ei erotu vahvemman ja väärän kääntyessä hitaasti itään. Oikean uran löytää nopeasti ja se johtaa jälleen erehtymättömänä perille asti.

Paij Njahtsjaurrin (Ylä-Nautsijärven) itäpäästä ennen selkeä polku poikkeaa telaurasta, jota ei ole enää käytetty, vasemmalle ja saapuu hieman suomalaisena itäpäähän joelle, jonka ylittää kolmipuista tilapäissilta. Kahlaaminenkin on helppoa. Entisenkaltainen vahva ura kapulasiltoineen jatkaa, mutta pian polku ohittaa vetisenä vähäisen lammen ja kohtaa sivutien kääntymispaikan.

Nautsikoskilta saapuva tie on muutaman sadan metrin päässä. Tie on huonokuntoinen, mutta sopii hyvin korkeapohjaisille autoille. Samanlaisena Paatsjoen tielle jatkuva tie ohittaa vanhan Muotkejaurrin valtiovuonon paikan vajaan km:n päässä kahden pikkujärven välissä.

Runsaan kolmen km:n kuluttua oikealla on samanlainen kaakkoon johtava tie, joka etenee aluksi itään ja kääntyy kaakkoon Vallojaurrin ja Ruhljaurrin välistä, myöhemmin samassa ilmansuunnassa olevien kahden pohjois-eteläsuunnassa olevien pienten järvien itäpuolitse ja lopuksi etelään vaara 254:n itäpuolella olevan järven länsipuolelle päätyen. Nautsikosken tieltä johtaa runsaat neljä km myöhemmin tie koilliseen. Nautsijoen isossa mutkassa tie saapuu sillalle ja Paatsjoen tielle. Rajakosken voimalayhdyskunta on lähellä, mutta kuten kerrottu tielle ei ole lupa edetä, ei edes paikallisten kyytiin houkuttelemista.

Suuntaamalla kulkunsa Nautsikosken tietä länteen saavutaan jokseenkin suoraan Nautsikoskille. Päätepisteen kääntöpaikalta on polku vasempaan 100 m kosken niskalle. Se on myös helpoin kahluupaikka ylitse reidenmittaisessa kohtuullisesti virtaavassa vedessä. Muut polut vievät kosken alaosan järvelle kauniisiin metsämaisemiin. Kääntöpaikalla on tukeva ruma mökki, joka käy yöpymiseen talvellakin, mikäli hyväksyy tietyn likaisuuden. Toinen siistimpi on kahluupaikan toisella puolen 50 m, kamiinallinen valmispeitemökki.

ETELÄINEN REITTI II

Etelästä johtaa toinenkin lyhyempi reitti Talvikylään. Tätä ei kuitenkaan voi missään tapauksessa suositella kenellekään ja se vie jopa enemmän aikaa.

Vuornisjärven tien yleissuunnan kääntyessä länteen huolellisesti seuraamalla erottaa selvän uran, mikä vie Urrjaurrin itäpäähän kosken ylittävälle hirsisillalle. Ura jatkuu ihanteellisena itäpuolelle jäävälle järvelle ja muuttuu painajaiseksi. Ennen pohjoisessa olevaa järveä toinen ura eroaa itään. Järvelle asti ura on yhtä vetistä suota.

Järven jälkeen ura muuttuu kuivemmaksi, mutta ei etene kartassa olevaa linjaa pitkin, vaan luoteeseen hakatuilla matalilla

vaaroilla. Ura on riittävän selkeä ja täällä kuivakin. Ongelma on, että paikantamiseen ei näy ainoatakaan kiintopistettä eikä Talvikylän länsipuolella urasta eroamiskohtaa voi määrittää.
Ura johtaa lopuksi Talvikylästä 3 km länteen olevalle mutkaiselle järvelle.

KESÄPOLKU NAUTSIIN TALVIKYLÄN AIKANA

Ylempänä jo kuvattu nykyinen kesäreitti kulki aikanaan seuraavaa reittiä:

Talvid (Talvikylä)-Lettsaijvaarr (Liitto- eli Kokoontumisvaaran) pohjoispuoli-Tshotskpielljaurr (Pölkkypuolijärven) itäpuoli-Karnjaurr (Karnjärven) itäpuoli-Paij Njahtsjaurr (Ylä-Nautsijärven) itäpuoli-Umpjaurash (Ummikkolammen) länsipuoli-Vallojaurr (Väyläjärvi) ja sen ensimmäinen niemi Kaidasnjarg (Kaitaniemi) Huotari Feodoroffin syysmökki-Kaidastshielj (Kaitaselkä)-Hoomajaurr (Homejärven) itäranta-yhtyen Ylä-Nautsijärveltä Nautsiin menevään polkuun.

TALVITIEET TALVIKYLÄSTÄ

Talvikylän aikaan kylästä saattoi lähteä ja sinne palata kolmeen suuntaan tikkateitä, pysyvästi pysty- ja poikittaispuilla merkittyjä uria myöden. Yleisimmin käytetty oli lounaaseen Raja-Jooseppiin vievä ura, mistä haarautui reitti myös kohti itä-Saariselän tuntureita. Pohjoiseen Nautsiin johtava ura oli lyhin silloiselle maantielle. Itäinen ura tavoitti Akkajärvet haarautuen pohjoiseen ja etelään Akkajokea seuraten.

Nämä kannattaa huomioida nykyisinkin, mikäli liikkuu moottorikelkalla tai hiihtäen.

LOUNAINEN TALVITIE

Talvsijd-Iidteljaurash-Vuernisjaurrin pohjoispää ja länsilahti-Sallagajok-Jergimvöödash-Tshingalas Kallajaurrin pohjoispää-Vueshnosvash-Vuaddjaurr-Kotshejaurrin eteläpää-Ontasjaaratshielgash-Ontasjaurash-Lätt (Luttojoki).

Etelään tuntureille erkaneva ura:

Tshingalas Kallajaurrin pohjoispää-Tshingalasluobbal-Koshk Kallajaurr- Labbjaurrin eteläpää-Vuell Tshokkaljaurr-Lutto-Jonluobbal-kääntyen etelään.

Pohjoiseen vievä ura:

Lisäksi Madsashjaurrilla oli talvitie pohjoiseen, mikä yhtyi myöhemmin Puldslakjaurrilla tulevaan tiehen päätyen lopuksi Nellimiin.

POHJOINEN TALVITIE

Talvsijd-Suelojaurash (Saarijärvi)-Treffeljaurash (Treffeljärvi)-Tshotskpielljaurr (Pölkkypuolijärvi)-Tuolbluht (Venelahti)-Karnjaurr (Karnjärvi)-Vöönaskuorgash (Vetokangas)-Jierjaura (Poronkoipilampi)-Paij Njahtsjaurr (Ylä-Nautsijärvi)-Kuorbashjaurash (Palojärvi)-Kuorbashluobbal (Palolompolo)-Vallojaurr (Väyläjärvi) ja Huotari Feodoroffin syysmökki-Ruhljaur (/Kehrajärvi)-Malkkjaurash (Mukkajärvi)-Javvnjunnaldjaurash (Jauhonenävaatimenlampi)-Aldjaura (Vaadinjärvi)-Hoomajaurr (Homejärvi)-Vekretmjaurr (Viitatusjärvi)-Vekretmluobbal (Viitatuslompolo)-Puadsluobbal (Porolompolo)-Raunluobbalash (Liedelompolo)-Njahtsluobbal (Nautsilompolo).

ITÄINEN TALVITIE

Talvsijd-Vuell Njuannamjaurrin länsipää-Vuell Njuannamjaurrin koillislahti-Feätkalsapörttjaurash-Pörttjaurash-Timmashkjaurash-Ruokkjaura-Paij Akkjaurrin pohjoisrannan keskinen lahti-Akkjoen reitti-Tshuoppomluobbal-kannaksen yli-Vuell Akkjaurr ja sen itäpää-Akkjok.

Pohjoiseen erkaneva ura:

Paij Akkjaurrin pohjoisrannan keskinen lahti ja järven pohjoispää - Jeedeshjaurr-Tshuhtshjaurash-Kiejeluobbal Kiestjaurrin länsipäässä-Piedsjaurr-Terskeljaurr ja edelleen pohjoiseen.

AIKAMATKA

Alkua ei tunne kukaan. Kuitenkin Ala-Akkajärvellä asui muinoin Suenja-niminen noita. Yrittäessään keittää kalaa ja vesilintua samassa padassa nämä pysyttelivät padan eri laidoilla. Suenja suuttui: Minun on hukkuminen kun keitto ei yhdy! Niin hän lähti laskemaan Akkajoen koskia. Viimeisessä koskessa vene vasta kaatui ja Suenja hukkui. Hänet haudattiin kosken vasemmalle rannalle ja koko alue sai nimensä Suenjel.

Lähes ikiaikaisen elämäntavan katkaisee ensimmäisten asiakirjojen mukaan Novgorodin vaikutusvallan ulottuminen Suenjeliin 1100-luvulla.

Seuraava suuri muutos saapui v. 1533 Petsamon luostarin perustamisen mukana. Vanha usko tuli elämään yhä kauan rinnalla. Trifon Petsamolainen rakennutti pian myös Paatsjoelle Borisoglebin kirkon. Pian myös Feodorit Kuolalainen perusti Kuolan kaupungin luostarin. Luostarit laajensivat nopeasti vaikutusvaltaansa. Ajan asiakirjat kertovat tärkeimmästä - kalastusoikeuksien sopimisesta naapurien ja luostarien kanssa. Ulkopuolisen vaikutusvallan laajentaminen toi myös tshuudit eli ruotsit. Perimäkertomukset muistavat useita kylien hävitysretkiä. Tunnetuin näistä oli Pekka Vesaisen talonpoikaisjoukon toteuttama Petsamon luostarin hävittäminen v. 1590.

Mutta vanha elämäntapa ei muuttunut. Kalastus, metsästyks, käsityöt ja sadat askareet täyttivät vuoden päivät. Vanhimmasta poronhoidosta perimätiedot ulottuvat poikkeuksellisen kauas, tuhannenkin vuoden taakse. Poroa käytettiin aluksi kuljetuksiin, mutta viimeistään 1800-luvulla porojen määrät olivat suuret. Muutamia peruselintarvikkeita käytiin hakemassa ehkä vain kerran vuodessa idän, myöhemmin lännenkin kaupakeskuksista. Vuotuiskierto paikkaa muuttavien talvikylien ja kevät-, kesä- ja syyspaikkojen välillä hallitsi kaikkien elämää.

Tarton rauha v. 1920 erotti ensi kerran Suenjelin laajan kaakkoisosan, noin neljänneksen alueesta, ja sen sukualueiden ihmiset sekä vanhan talvikylän. Uusi talvikylä rakennettiin Marenajärven (Marn on naisen nimi) rannalle vv. 1926-30. Kylä rakennettiin katumaiseksi. Kadun leveys oli n. 30 m, samoin tupien väli. Muutaman miehen, korkeintaan kuuden, rajavartiosto toimi kylässä vv. 1930-39. Ainoana valtion virkamiehenä toimi poromies Kiureli Sverloff myös kylänvanhimpana, kyläpoliisina ja kruununvoudin neuvonantajana. Koltilla oli oma kylähallinto vuosina 1921-44, jonka muodostivat kylänvanhin Kiureli Sverloff ja kaksi uskottua miestä. Uskottuina miehinä olivat Ivan (Ivtsa) Feodoroff ja Illeppi (Filip) Feodoroff.

Uusi suomalainen hallinto toi mukanaan myös useat tiedemiehet. Lähes muuttumattomana muinaisista ajoista jatkunut elämäntapa ei voinut olla herättämättä huomiota maailmalla. Viime vaiheessa huomio kasvoi aina alueen ja sen elämäntavan rauhoitusuunnitelmaksi. Kolttaväestö vaati Suenjelin suojelemista luonnonkansan luonnonsuojelualueeksi, joka toimisi luontaiselinkeinojen varassa. Tämän johdosta pidettiin huhtikuussa 1938 kokous, jossa käsiteltiin valmistunut sukualueselonteko. Eduskunnan tekemä päätös olisi odottanut vain kuukauden kuluttua talvisodan alusta. Kolttakansan keskinäinen yhteistyö, neuvonpito ja tyytyväisyys hallitsivat niin kylän kuin ihmisten sisäistä maisemaa.

Tämän ikiaikaisen historiallisen kaaren katkaisi muutaman vuoden valmisteltu hyökkäys talvisotana. Kylää palopommitettiin, jolloin kansakoulu ja talo n:o 18 paloivat sekä eräät vaurioituivat. Talvisodan aikana komppanian päällikkö asui rajavartioston talossa ja muu sotilasjohto taloissa n:ot 20 ja 21. Tällöin saatiin myös puhelinlinja Nautsiin.

Kolttaväestö joutui jättämään Talvikylänsä jo jatkosodan alussa partisaanivaaran vuoksi. Tämän jälkeen ei siviileitä enää kylään päästetty. Poromiehet vielä liikkuivat poronhoitotöissään, mutta vartioiden saattamina. Kaikki oli tarpeen. Vastapuolen partisaanijoukoissa liikkumaan joutunut Matvei Moshnikoff on myöhemmin kertonut heidän seurailleen toimintaa.

Talvikylässä ei käyty taisteluita ja niinpä myös kaivettuja asemia ei löydy. Syyskuun 27 p:nä 1941 saapui venäläisosasto Vernisjärven kautta Talvikylään ja onnistui sytyttämään neljä taloa. Vartiomiestistö joutui vetäytymään taistellen kylästä tilapäisesti. Marraskuun 23 p:nä 1941 eteni komppanian vahvuinen rajamies- ja puna-armeijalaisyksikkö suoraan idästä rajan kohdalta Akkajoen ylittämisen ja jälkensä harhauttaen lähelle Talvikylää viitisen kilometriä itään Kaptoaiville ja kaakkoon Venevaaralle. Hyökkäys ei kuitenkaan toteutunut, vaikka dokumentaarinen venäläinen sotakirja sellaisen kuvaa tapahtuneeksi kylän sisälle asti, huoltoportaan ja poronhoitajakuljetusten poistuesssa sekä joukkojen tultua havaituiksi. Käyty taistelu vaati jälleen monia uhreja.

Kylässä oli ainoastaan suomalaisia sotilaita kevättalvella 1942. Helmikuussa saapuivat ensimmäiset saksalaiset sotilaat ja aloittivat oman rakennustoimintansa Marenajärven ympärillä. Kylään asettui kaksi saksalaista komppaniaa. Huhtikuussa saksalais-suomalainen sotilasryhmittymä hyökkäsi Akkajoen Akanmunajärven kohdalla Murmanskia kohti. Hyökkäys epäonnistui ja vain muutama saksalaissohilas palasi. Hyökkäyksen jälkeen saksalaiset vetäytyivät kylästä toukokuussa. Kylässä oli jälleen vain suomalaissohilaita. Yhteinen toiminta saksalaisten kanssa jatkui Luton varressa.

Keväällä 1944 koko kolttaväestö oli yhä Petsamon tien varrella ja Nellimin alueella. Rauhan tultua 1944 suomalaiset luovuttivat Luton varren sotilasasemat saksalaisille. Poromiehet suorittuinaan viimeiset tehtävänsä poistuivat Yleisesikunnan määräyksestä alueelta 7-17.9.1944 välisenä aikana. Suonikylän suuri prokarja jäi vuodenaikasta johtuen

metsiin. Myös Talvikylä tyhjentyi autioksi.

Marraskuussa 1944 alueen hallintaansa ottaneet venäläisjoukot olivat muodostaneet Talvikylään rajavartioston tehtävää aiemminkin palvelleeseen rakennukseen. Pian oli alueelle tuotu myös metsätyöväkeä. Metsätyökautena tupien piisit oli muutettu kamiinoiksi. Venäläiskaudella kylässä ei ole ollut rakennustoimintaa. Sodan jälkeisen kartan mukaan kylään on ollut sähkölinja lounaasta ja puhelinlinja itään ja pohjoiseen. Näistä ei ole enää jälkeäkään nähtävissä. Rajavartioasema paloi vahingossa 1960-luvun alkuvuosina.

Tuloman kolhoosin poromieskolтта, metsästäjä ja kalastaja Andrei Gerasimoff kertoo 1960-luvun alkupuolella: Talvikylässä oli yhä pystyssä monia taloja. Metsätyömiehet kuitenkin purkivat niitä ja kuljettivat muualle.

Ensimmäisellä kolttakäynnillä v. 1993 olivat kaikki kylän talot eri tavoin poltettuja, hävitettyjä tai romahtaneita. Ainoana talona oli Evvan Reigin talo, nykyisin lammassuojasta muunnetun taukotuvan lisäksi. V. 1996 voitiin todeta runsaan puolen tusinan tuvan säilyttäneen yhä seinänsä ehjinä. V. 2002 olivat nämäkin seinälliset tuvat osaksi laenneet liitoksistaan.

Vuonna 2006 on kantautunut tietoja parin matkafirman suunnitelmista pystyttää tukikohtansa aivan Talvikylän naapuriiin.

YLEISVAIKUTELMA

Ensivaikutelma kylästä tuottaa jokaiselle taatun hämmennyksen. Aikanaan vain harvoja mäntyjä sisältänyt avoin kenttä, jolla seisovat siistit ja säännölliset rakennusrivit, on saavuttanut täyden pohjoisen koivuviidakon asteen.

Nopea hahmottaminen ei onnistu kun vierekkäisten rakennusten välillä ei yleensä ole näköyhteyttä ja kulkeminen on tehtävä puita väistellen ja taivutellen. Noin neljän peräkkäin asetetun urheilukentän alalla voi huonommalla suuntatajulla varustettu eksyä perusteellisesti.

Tällöin on paras palauttaa mieleen vanha Karl Nickulin tai uusi Jorma Mattssonin piirtämä kartta kylästä ja kulkea hitaasti kaikki rivit. Lopputuloksena on itselle tuttu kylä!

Talvikylän edelleen raunioituminen on vuosittain etenevä tapahtuma, esim. vain 6 vuotta aiemmin 7-8 tupaa sisälsivät eheät seinät, jolloin niiden muoto aikanaan oli helppo hahmottaa ja vahvasti osaltaan kylän vaikutelmaa.

TALVIKYLÄ
vuosituhannen vaihteessa

KYLÄN RAKENNUSTEN SIJAINNIN JA TILAN LUETTELOINTI 8.6.2002

Tarkastelusuunta on pohjoisesta Marrnjaurrin rannalta
rakennusrivit 1-2-3-4-5.

Rakennusten tila voi olla poiskuljetettu tai täysin hävinnyt, maan pinnalla juuri erottuva, käsittää perustuksen, olla romahtanut perustuksensa päälle, omata enemmän tai vähemmän pystyssä olevia seiniä tai olla lähes täysin eheä.

Tupien numerointi sulkumerkkien sisällä noudattaa Karl Nickulin perhenumerointia.

1. RIVI

Rivi kohdataan saavuttaessa lännestä Marrnjaurrin rantaa seuraavaa uraa.

- 1 Kaksi maan pinnalla erottuvaa rakennuspaikkaa kooltaan 1.5 x 1.5 m, aittoja (14)
- 2 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka 6 x 2 m, navetta (16)
- 3 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, aitta (15)
- 4 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, aitta (13)
- 4 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, lammassuoja-asunto (13)
- 5 Koko 4 x 4 m, seinähirret paljolti paikoillaan, katto romahtanut, kivikiuas, rahi, kylän sauna (10)
- 6 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, aitta (3)
- 7 Pieni tupa, seinät miltei eheät, katto romahtanut, valtior tupa, käyttötarkoitus tuntematon. (12)
- 7 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, lammassuoja-asunto (12)

Kookas perusta, oikealla hapertuneita lautatapuleita, sahauslanssi vuosilta 1928-36, takana iso purukasa, vanha koulu, myöhemmin asuntola

Iso kaksihuoneinen tupa edessä rannempana, seinät osaksi eheät, katto osaksi eheä, koulun sauna

Rakennuksen osaksi sementtiä oleva perusta 20 x 6 m, koulun varastot

- 8 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kolttatupa (19)
- 9 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kolttatupa (7A, 7B)

k Ulkoranta rivin alussa olevan lammen takana niemimäisellä rannalla:
Vaja, romahtanut, sota-aikainen.
Vielä kesällä 1996 paikalla seiso i korkeahko, melko hyväkuntoinen suomalaissotilaiden rakentama tupa. Tämä lienee siirretty myöhemmin muualle.

2. RIVI

- 1 Hävinnyt (14)

- 2 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kolttatupa (16)
 Pitkä rakennukseton väli
 Länsiosassa poiskuljetetut tuvat 3.4.5.6.7 (15, 13, 10, 3, 12)
 Itäosassa valtion rakennusvaraus koulua varten
- 1 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, sota-aikainen mahdollisesti vartiotupa.
 Laaja sementtiperusta ja portaat, kylän kansakoulu
 Iso perustalleen romahtanut rakennus, kylän ainoa säilynyt piisi, rajavartiosto.
 Paloi vahingossa 1962-63.
- 9 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kolttatupa (7aA, 7aB)
- 10 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kolttatupa (29)
 Rivi kohdataan saavuttaessa sillan kautta idästä tai pohjoisesta.

3. RIVI

Rivi kohdataan saavuttaessa lännestä parempaa 100 m rannasta olevaa uraa.

Piikkilanka ja vasemmalla iso puoliksi kaatunut venäläinen käymälä

- 28 Hävinnyt (25E)
- 26 Iso tupa, romahtanut paitsi itäpääty, maalattu punamullalla, kolttatupa (23)
- 23 Pieni perustalleen romahtanut rakennus, kolttatupa (22)
- 21 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kolttatupa (20)
- 20 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kolttatupa (5)
- 19 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kolttatupa (2)
- 18 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kolttatupa (6)
- 16 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kolttatupa (26A, 26B)
- 15 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kiviportaat, kolttatupa (18)
- 14 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kolttatupa (9, 28)
- 13 Maan pinnalla erottuva rakennuspaikka, kolttatupa (11)
- 11 Hävinnyt (17A)

4.RIVI

- 29 Hävinnyt (25B)
- 28 Hävinnyt (25C)

- 27 Rakennus 7 x 4 m, hirsiseinät melkein eheitä, katto romahtanut, kolttatupa (25A)
- 25 Rakennus 9 x 7 m, romahtanut, kolttatupa (23A)
- 24 Hävinnyt (22A)
- 20 Pieni tupa vähän pohjoisempana, seinät osaksi eheit, kolttatupa (24)
- 19 Iso tupa, seinät melkein eheit, katto romahtanut, kolttatupa (20)
- 18 Pieni tupa, seinät osaksi säilyneet, lammassuoja-asunto (6)
- 17 Hävinnyt (26C)
- 15 Hävinnyt (18)
- 14 Kaksi hirsikertaa 2 x 2 m, lattia, portaat, aitta (4)
- 13 Hävinnyt (11)
- 12 Tupa 4 x 4 m, lähes täysin säilynyt tupa, entinen lammassuoja, ulkokatto osaksi lahonnut, kaksi ikkunaa suljettu täysin, ovi eheä, sisällä hyvä lämmitykseen ja ruuanlaittoon sopiva litteä kamiina, laveri kolmelle, kolme irrallista pöytää, ulkona tulipaikka, sopiva sekä kesä- että talviyöpymiseen yksinkertaisuudesta huolimatta (17B)

5. RIVI

Rivi on rakennettu ensimmäistä tupaa lukuun ottamatta jatkosodan alussa pääasiassa saksalaissotilaita varten, etenkin asuntoja ja muulitalleja.

- 22 Iso tupa, seinät melkein eheitä ja katto osaksi, kolttatupa (21)
 - a Iso rakennus, täysin romahtanut, sota-aikainen
 - b Vaja 5 x 4 m, täysin romahtanut, sota-aikainen
- Kolmen melkein diagonaalisesti yhteen rakennetun rakennuksen ryhmä:
- c Iso tupa romahtanut, sota-aikainen
- d Rakennus 22 x 9 m, sota-aikainen
- e Pieni tupa, puolet seinistä eheitä, sota-aikainen
- f Rakennus 9 x 7 m, huomaamaton perusta, sota-aikainen
- g Rakennus 18 x 9 m, kiviperusta, edessä pätkä puuaitaa, sota-aikainen
- h Rakennus 18 x 9 m, täysin romahtanut, sota-aikainen
- i Rakennus 18 x 9 m, täysin romahtanut, sota-aikainen
- j Tupa 4 x 4 m, erityisen vahvat hirret, täysin romahtanut, sota-aikainen

Kylän ulkopuolella sijaitsevat rakennukset:

Marnjaurrin länsipäässä puronsuun pohjoispuolella, puron ylittäminen ei onnistu paikalla mutta on lännempänä vain ylitse astuminen

Vaja, seinärakenteet osaksi pystyssä, sotilaskanttiini.

Muutama sata metri lännempänä olevan kartalla esiintymättömän mutta suuren lammen koillisrannalla lännestä tulevalta uralta näkymättömänä 100 m:n päässä

Kaksihuoneinen vaja 11 x 11 + 7 x 7 m, romahtanut, osa seinärakenteita jäljellä, paja ahjoineen ja hevosenkenkäniippuineen, ulkona pohjoispuolella suurta mäntyä vasten leveä lankku maasta metrin korkeudelle, 2 puuklossia, yläpuolella puussa kaareva lattarauta, maassa irrallaan erittäin pitkä samanlainen, tarkoitus nahan käsittely?

Uraa lännestä saavuttaessa järven sivustalla vieressä vaaran rinteellä
Korsu.

Kylän taukotuvasta itään
Korsu.

Kylästä 300 m:n ja Marnjaurrin itäpäästä 100 m:n päässä helposti kahlattavan puron yli leveä hirsisilta, pitkälle lahonnut.

KYLÄN RAKENNUSTEN HIRSIEN KUNTO

Piikillä suoritettujen kokeiden mukaan hirret voivat olla yllättävän terveitä ja myöden antamattomia, erityisesti mikäli ne ovat pystyssä olevissa tai muutama vuosi sitten pystyssä olleissa seinissä.

Pelättävissä on, että alueen tilapäismökkien rakentajat alkavat käyttää kylää hirsien hankintapaikkana. Mahdollisesti näin on jo tapahtunut. Viimeksi sortuneiden tupien hirsien laskenta kasasta on työlästä.

RAITIT

Kylään saapuu ja sen halki kulkee usea rakennusten väliin sijoittuva kauan sitten telavaunuajoista syntynyt kulkuraitti. Raitit ovat usein horsman reunustamat. Muut kuin kartalla olevat ovat huomaamattomampia.

IRTOESINEET

Kylässä on erityisesti 4. sotilasrivillä koneenosia ja metalliromua, polttoainetyynyreitä, vääntyneitä rautavuoteita, vesikattiloita.

Kolttaesineitä ei tapaa. Viisi vuotta sitten nähdyt kolme kolmijalkarautapataa ja suuri saunapata näyttävät hävinneen.

JÄRVEN RANTA

Talvikylän luonteesta johtunee, että rannalla ei ole lainkaan rakennelmia. Myöhään pystytetyille tilapäislaitureille ei missään tapauksessa pidä astua, sillä järven pohja on vaarallisen syvään upottavaa mutaa! Vedenotto suorantaisesta järvestä onnistuu vasta vaivannäön jälkeen.

TALVIKYLÄ VUONNA 1938

Kylän pääosa rakennettiin vuosina 1926-30. Kaikkiaan 20 valtion avustamaa kaksihuoneista asuntoa pienrakennuksineen nousi myöhemmin kerrotuille perheille. Aluksi rakennettiin pienet mökit rakennustyön ajaksi. Näistä tuli myöhemmin pienasuntoja tai saunoja. Osa koltista rakensi talonsa itse ammattikirvesmiehen opastuksella. Vain harva kolttamies ei omannut hirsien veistotaitoa tähän aikaan. Poikkeuksina olivat tuvat n:ot 14, 21 ja 29, jotka rakennettiin omin voimin ilman valtion tukea ennen v. 1937.

Aivan kaikki eivät halunneet asua kylässä. Kylässä käydessään he asuivat tilapäismajoituksessa, usein pienissä takkatuvissa.

Lasten koulukäynti oli yleinen syy vaimoväelle siirtyä tällöinkin kylään. Pari perhettä ei halunnut kuljettaa lehmiään ylipitkiä taipaleita talvipakkasilla. Fofanoff-suku paimensi porolaumojaan perheineen yleensä Madsash- ja Tshokkal-kotijärviltään käsin.

Myöhemmin valtio rakennutti kookkaammat talot: rajavartioston, vanhan kansakoulun sekä v. 1934 uuden kansakoulun. Numerointi noudattaa Karl Nickulin perhenumerointia (suluissa edellisessä luettelossa):

- 2 Kiureli Sverloff, valtion avustama asunto, sauna, aitta, lampola, aitaus, kyläpoliisi
- 3 Paavali Sverloff, valtion avustama asunto, sauna, varasto, aitta, lampola
- 4 Illeppi F. Sverloff (Darja), ei omaa asuntoa Talvikylässä, asuivat Olli P. Gauriloffin (28) pientuvassa
- 5 Jaakko Sverloff, valtion avustama asunto, pientupa, lampola, aitaus
- 6 Dorofi Sverloff, valtion avustama asunto, sauna, jalasaitta, lampola, aitaus, tuhoutui jo talvisodassa
- 7aA Illeppi K. Sverloffin perilliset, valtion avustama asunto, pientupa, 2 aittaa, 2 lampolaa,
- 7aB Ivan Gauriloffin perikunta, Domna ja Pauli Sanila (Gerasimoff) asuivat samoissa tiloissa
- 8 Oskari Sverloffin perilliset, asuivat 7aA-aB:n tiloissa tuvassa 8
- 9 Ivan Gauriloff, asui vaimonsa kanssa vuoroin 7aA:n ja 28:n tiloissa
- 10 Illeppi Feodoroff, valtion avustama asunto, saunatupa, lampola, aitaus, myös Posti
- 11 Ivtsa Feodoroff, valtion avustama asunto, tupa, sauna, jalasaitta, lampola, aitaus
- 12 Pekka Feodoroff, valtion avustama asunto, lampola, aitaus
- 13 Huotari Feodoroff, valtion avustama asunto, sauna, tupa, aitta, lampola, aitaus
- 14 Mitri Mosnikoff, itse rakennettu hirsitupa vuodelta 1936, jalasaitta, lampola, aitaus
- 15 Huotari Mosnikoff, valtion avustama asunto, tupa, sauna, lampola, aitaus
- 16 Kiureli Mosnikoff, valtion avustama asunto, tupa, sauna, navetta, lampola, aitaus
- 17A Aleksanteri Pikirvaninp. Gavriloff, valtion avustama asunto, tupa 17B, jalasaitta, lampola, aitaus
Poika Reeti Gavriloff asui tuvassa, mikä on nykyisin venäläisten kunnostama taukotupa
- 18 Antrei Gavriloff, valtion avustama asunto, tupasauna, jalasaitta, lampola, aitaus
- 19 Stepan Gavriloff, valtion avustama asunto pikkumökki, lampola, aitaus
Perhe ei halunnut asua isossa asuintalossa ja se luovutettiin ensin laajennettuna koulun asuntolaksi ja vuonna 1934 rajavartioston vartiotuvaksi. Asuminen jatkui saman pihapiirin pikkutuvassa.
- 20 Nikolai A. Gavriloff, valtion avustama asunto, tupa, sauna, kaksoisaitta, lampola, aitaus
Tiloissa asui myös Savash Gavriloff (24)
- 21 Mikita Gavriloff (Ohnas Miket), itse rakennettu hirsitupa vuodelta 1936, lampola ja aitaus yhteiset veljensä Olli A.:n kanssa
- 22 Olli A. Gavriloff, valtion avustama asunto, lammassuoja, aitaus ja lampola, jossa asui Ohnas

Gavriloff. - Ohnas-Ollin talo toimi kouluna varsinaisen koulun jälkeen tämän tultua pommitetuksi talvisodassa. Opettajana oli Jaakko Pohjola. Sota-aikana talo toimi ruokalapputoimistona. (Domna Fofonoff)

- 23 Riiko Fofonoffin perikunta (Evvan Reig), valtion avustama asunto, tupa 22A jossa asui Olli Fofonoff, virallisesti Madsashjärvellä ja käytännössä paljon porotöissä, ja tupa 25A jossa asui Sergei Semenoff, lampola, aitaus
- 23A Sergei Fofonoff (23) 1940-luvulla
- 24 Terenti Gauriloff, asui Mitri Mosnikoffin talossa 14
- 25 Sergei Semenoff
- 25A Sergei Semenoff (Evvan Sirgi) (23) asui vähän aikaa 1940-luvulla, aiemmin Sergei Fofonoff
- 25B Sergei Fofonoff (Evvan Sirgi), pikkumökki
- 25C Ontas Fofonoffin perikunta, Ondrei Fofonoff, tupa. Fetsi Fofonoff asui lasten kanssa kouluaikana, syksyllä ja juhlapyhinä
- 25E Ontas Fofonoffin perikunta, jossa Iirask Fofonoff asui lapsineen, valtion avustama asunto, jalasaitta, lampola, aitaus
- 26A Outas Semenoff, valtion avustama asunto, asuivat yhdessä 26B:n kanssa
- 26B Ivan I Semenoff
- 26C Ivan II Semenoff, asui pihatuvassa perheineen, lampola, aitaus
- 27 Sirgi Semenoff, asui osan talvesta 25A:ssa
- 28 Olli P. Gavriloff, valtion avustama asunto, jalasaitta, lampola, aitaus
- 29 Jegor Gavriloff, itse rakennettu pikkumökki vuodelta 1936, jalasaitta
- 30 Kansakoulun sauna, vaurioitui ilmapommituksessa
- 31 Vanha kansakoulu, rakennettiin vv. 1926-28, muutettiin asuntolaksi 1934
- 32 Uusi kansakoulu, valmistui 1934, varastot, puuliiteri, käymälät

Fofonoff-suvun asumisen on tarkastanut ja täydentänyt Domna Fofonoff. Asuminen aitoissa ja pikkutuvissa oli kausiluonteista vuodenvaihtamisen mukaan sen mukaan mikä asunnoista oli tyhjillään. Tarkka asuminen kestoineen vaihteli kaiken aikaa.

KESÄPAIKAT JA SYYS-PAIKAT

Vuonna 1938 oli Suenjelin alueella 85 asuttua kesäpaikkaa. Nämä tunnisti syyspaikoista kentällä olevasta tuvasta tai kunnollisesta turvekammista. Rakennettuja syyspaikkoja, mitkä samalla olivat yleensä myös kevätpaikkoja, oli 21. Alueella oli lisäksi 4 valtioneupseeri-asuntoa pitkillä yhteystaipaileilla.

Eri asuinkentillä elettiin muinaisuudesta ulottuvan kolttaelämäntavan mukaan neljää vuodenaikaa seuraten. Kentät saattoivat olla vuodenaikojen mukaan uusia, osittain samoja tai vuosittainkin vaihtuvia.

Osa perheistä asui kokovuotisesti kentillään. Suurien perheiden jäsenet saattoivat asua eri aikoina perheen eri tuvissa.

Päätöinä olivat kalastus, metsästys ja poronhoito. Näitä täydensivät luvuttomat käsityöt ja päivittäiset askareet.

Kalastusjärvet olivat vuosittain samoja tai myös vaihtuvia. Välineinä olivat useimmiten verkot ja rysät. Keväällä, kesällä ja

talvella juomustuksella hankittiin kalat päivittäiseen käyttöön. Syksyisin paneuduttiin enemmän suolaukseen. Vielä 1930-luvun alussa lohi nousi Luttojokea.

Metsästys vei toteuttajat alueen kaikkiin osiin.

Poronhoito kasvoi 1800-luvulla suurporotaloudeksi. Suvuilla saattoi olla monta poroaitaa. Vasotukseen, rykimään ja talvikaivokseen olivat omat alueensa. Porojen kokoaminen alkoi syyskuussa ja jatkui marraskuulle, jolloin ne laskettiin talvikaivokselle. Alueita vaihdeltiin aina laitumien kulumisen estämiseksi.

Aikanaan muutettiin ja rakennettiin kokonaan uudet kentät. Hirret saatettiin kuljettaa mukana, mutta muutoin kentät jäivät kasvamaan hitaasti umpeen. Tarkkasilmäinen voi yhä havaita menneitä kenttiä, jopa sukukyläisiä, vielä talvikyliä. Vuosisatojen mittaan eläneiden talvikylien paikat ovat luonnollisesti tallella, mutta sammalmaton alla. Myös vanhat uhripaikat, mikäli omaa niistä tiedon, ovat löydettävissä. Suonikylässä on lukematon määrä vanhoja hautapaikkoja. Näiden tila voi ulottua aivan hävinneistä näkyvään kuoppaan, maassa makaaviin risteihin ja arkkupuihin ja aina lähes eheisiin maanpäällisiin arkkuihin tähyystyksikkoinen, risteinen ja puulintuinen, kokonaisuudeksi nimeltään grobu eli domvits. Maanpäällisen salvoksen tarkoituksena on ollut toimia merkinä erämaassa liikkujille, etteivät he laittaisi nuotiota tai yöpymispaikkaa haudan päälle. Samoin salvos estää poroja ja muita eläimiä kaivamasta hautapaikkaa (Domna Fofonoff). Paras, vaikkei täydellinen, lähde on Karl Nickulin pääteoksen kartta.

Petsamon kolttien kanssa saatettiin sopia uusien tarpeiden ilmaantuessa keskinäisistä pienistä alueiden taikka oikeuksien vaihdoista.

Talvisodan aikana suomalaiset olivat pakotettuja polttamaan osan kentistä. Sotien aikana neuvostojoukot polttivat suuren osan. Myöhemmin tupia on purettu ja kuljetettu muualle.

Myöhemminkin kenttien rakennusten häviäminen on jatkunut joko polttamisena tai ulkorakennusten käyttämisenä nuotiopuiksi.

Vuosituhanen vaihteeseen mennessä suurimmassa osassa on ehditty käydä toteamassa niiden nykyinen tila. Moni on kuitenkin edelleen kenenkään käymätön.

Käyntien tulokset ovat ulottuneet täydellisestä jäljettömyydestä jopa säilyneisiin, mutta muutettuihin, tupiin. Valtaosa on eri vaiheissa poltettu tai kuljetettu pois, mistä kertoo hirsien täydellinen puuttuminen. Hirsiäkin voi poikkeuksina nähdä. Asuinkenttien kunto ulottuu yhä avoimista, mahdollisesti roskaantuneista kentistä puolikasvuisten mäntyjen harvaan peittämiin tai myös koivuviidakon tiheästi peittämiin kenttiin.

Mainittuna vuonna asuttujen kenttien lisäksi löytyy vanhempia muuton jättämiä kenttiä.

Kentiltä voi löytyä esim. piisin tai ulkouunin jälkeisiä kiviä, vanhat pilkat tai puumerkin suuressa männyssä, nilin rungon. Aittoja tai lammas- ja porosuoja ei ole tavattu, mutta entisen paikan voi erottaa.

Täysin kesäiseen tai talviseen yöpymiseen soveltuvan kolttatuvan voi kohdata Talvikylän ainoan lisäksi Ylä-Akkajärven pohjoisrannalla Karpan kentällä ja Tarjan tuvalla, Gorsekjaurrilla ja Kavasjaurrilla. Vuell Njuannamjaurrin saarikentältä löytää asumiseen kunnostetun aitan. Ollin maja Nevvashjaurrin länsirannan eteläniemellä on jo huonossa kunnossa. Asuttavissa tuvissa piisi on venäläisten tapaan vaihtunut hyvään litteään kamiinaan.

Kenttien ulkopuolelta voi poikkeuksellisesti kohdata venetaipaleelle jääneen kolttaveneen, harmaana ja laudat irronneina.

PETSAMON SUONIKYLÄN KOLTTA-ALUEEN ASUINPAIKKOJEN TILA ENNEN SOTIA JA SOTIEN JÄLKEEN

Asuinpaikkojen luettelon perustana ovat Karl Nickulin teoksessaan Skolt Lapp Community Suenjelsijd during the year 1938, Nordiska Museet: Acta Lapponica. V. Uppsala 1948 ilmoittama täydellinen kartoitus.

Karl Nickul keräsi tiedot, joiden perusteella Petsamon kruununvoudin johdolla laadittiin selonteko kolttien sukualuehallinnosta huhtikuussa 1938.

MATTI SVERLOFF-DOMNA FOFONOFF-MATTI ISOTALO-JORMA MATTSSON, 2004.

Koltankielinen nimi vanhan kirjallisuudessa olevan kirjoitustavan mukaan, suomalainen nimi tai merkitys, sijainti kartalla, tarkempi sijainti maastossa, ensimmäinen käyntipäivä, kentän tilan kuvaus, viimeinen kenttää asuva perhe.

KESÄPAIKAT

1. Aaddar (Anteri), itäosan Aaddarjaurrista Kuanjjokkiin laskevan joen itäpuolella, Illeppi K Sverloff in perheen kevät- kesä- ja syyspaikka.
2. Akkmenjaurr (Akanmunajärvi), itäosan Akkjokkin alimman järven pohjoisrannalla, Illeppi K Sverloff in kesäkalastuspaikka.
3. Algashjaurr (Alkeisjärvi), länsiosan Algashjaurrin länsirannan keskisen lahden pohjoisrannalla, 30.3.93, tuhottu, Kiurel Moshnikoff in perheen kesä-, syys- ja talvipaikka.
4. Atslemjaurr, (Paannejärvi), keskiosan Atslemjaurrin itärannalla, x.3.62, tuhottu, Oskari Sverloff in kesäpaikka, Murmanskin tie ylittää kentän.
5. Gorsekjaurr (Lippajärvi), keskiosan Vuell-Njannamjaurrin pitkän koillislahden pohjoisrannalla, kilometri lahden pohjukasta ensimmäisessä lahdekkeessa aivan rannalla kohdassa, jossa lännessä suuri suo kohtaa metsän idässä, havaittavissa vasta paikalla, järveltä kauempaa, kentältä lähtee selkeä polku pohjoiseen 300 m:n päässä olevalle hyvin selkeälle Paij-Akkjaurrin läntisen lahden pohjukan ja Njuannamjärvien välisen kosken yhdistävälle polulle, 29.3.93, kentällä on ainoastaan tupa, jota on kunnostettu ja laajennettu eteisellä, laveri 5 hengelle, suuri pöytä, matala hyvä kamiina, sopii hyvin kesä- ja talviyöpymiseen, tilava peltivene airoineen, Karppa Sverloff in ja Olli K Gavriloff in perheen kevät- ja kesäpaikka.
6. Huotrajaurash (Huotarinlampi), eteläosan Vuennijaurrista laskevan Koallanjoen yläjuoksun länsipuolella sijaitsevan järven rannalla, Ontas Semenoff in kevät-, kesä- ja syyspaikka.
7. Jonnluobbal (Isolompolo) I, itäosan Paij- ja Vuell-Akkjaurrin välisen Jonnluobbalin itäpään etelärannalla,

29.3.93, tuhottu, turpeilla katetun lammassuojan jäännökset, Kiureli Sverloff in kesä- ja syyspaikka.

8. Jonnluobbal (Isolompolo) II, länsiosan Vuell-Soigjaurrin pohjoispäässä, Oskari Fofonoff in perheen talvinen asuinpaikka.

9. Kallajaurr (Kallajärvi), keskiosan Kallajaurrin itäpään etelärannalla, Aleksanteri A Gavriloff in kevät-, kesä- ja syyspaikka.

10. Karnjaurr (Ulappajärvi) I, pohjoisosan Karnjaurrin itäpohjukassa, järven ja nykyisen sillan välissä, 30.3.93, tyhjä kenttä, Pekka Feodoroff in perheen kesäpaikka.

11. Karnjaurr (Ulappajärvi) II, pohjoisosan Karnjaurrin lounaispohjukassa, länsirannalla pohjukasta tulevaa polkua n. 300 m, 30 m rannasta puiden takana kumpareella, 9.6.02, tuhottu, Pekka Feodoroff in toinen kenttä. Paikalla on nyt venäläinen lautamökki, tilaa 3-4 hengelle, aivan käyttökelpoinen kesällä ja talvella.

12. Kashk- (Kosdg-) Kallajaurr (Kuivakallajärvi), länsiosan Kashk-Kallajaurrin eteläpohjukassa, 30.3.93, tuhottu, Ohnas Gavriloff in kevät- ja syyspaikka.

13. Kavasjaurr, Kaavasjaurr (Ikonijärvi), keskiosan Kavasjaurrin pohjoisniemen länsirannalla, ei käyty, 30.8.96 on 2 km:n päässä venäläisryhmä ilmoittanut tuvan ehdottomasti olevan olemassa ja sopivan hyvin kesäyöpymiseen, kenties myös talviseen, Stepan Gavriloff in perheen kevät-, kesä- ja syyspaikka.

14. Kiedesväärr (Kapeavaara), itäosan Kuepsjaurin koillispuolen vaarassa, Terenti ja Saveli Gavriloff in syyspaikka.

15. Kiedgejaurr (Kivijärvi), länsiosan Kiedgejaurrin länsirannalla, Sergei Fofonoff in kevätpaikka.

16. Kiekk-vuojj (Käkiejoja), Speraneveshkjaurash`ista vähän kaakkoon oleva kesäpaikka, Sakri Semenoff in perheen asuinpaikka vuodesta 1938 vuoteen kesään 1942 partisaanien surmatekoon asti, haudattu talonpaikan ojan toiselle puolelle, aiemmin Petsamon koltat luopuivat Sverloff-suvulta vuokraamastaan alueesta, sovittuna käytäntönä oli heidän kalastusmahdollisuutensa kovatuulisina syksyinä suonikyläläisten voidessa vastaavasti tarvittaessa käydä Jäämerellä.

17. Kjepshajaurr (Keveysjärvi), länsiosan Kjepshajaurrin ja Madsashjaurrin välisen joen pohjoisrannalla, rajavyöhykkeellä, Sergei (Riiko) Fofonoff in kesäpaikka.

18. Koallanjaurr, Kuallanj-jaurr (Petkeljärvi), eteläosan Koallanjaurrin itärannan keskiosassa, 20.7.2002, avoin kenttä metsittynyt koivikoksi, lampaiden kaluama ala jäänyt avoimeksi kedoksi, rakennelmat lähes hävinneet ja tuskin erotettavissa, Ontas Semenoff in perheen kesä- ja syyspaikka.

19. Kolgmosjokk (Kullejoki), keskiosan Paij-Akkjaurriin etelästä laskevan Kolgmosjokkin keskivaiheilla pohjoisrannalla, Jaakko Sverloff in kevät-, kesä- ja syyspirtti.

20. Koshk-Rudjaurr, Kosdgruvddjaurr (Kuivarautajärvi), itäosan Vuell-Akkjaurriin etelästä laskevan Koshk-Rudjaurrin pohjoispään itärannalla, Kiureli Sverloff in kesä- ja syyskalastusjärvi.

21. Kuepsvuajj (Maitioja), itäosan Kuepsjaurrista laskevan joen lompolon eteläpäässä, Illeppi Sverloff in syyspaikka.

22. Kuvdshtsieljj (Taimenselkä), eteläosan Koallanjaurrista laskevan Koallanjoen yläjuoksun itäpuolella sijaitsevassa vaarassa, Ontash Semenoff in perheen syyspaikka ja porojen talvikaivospaikka ja juomustusjärvi.

23. Luobbal (Lompolo), länsiosan Algashjaurrista laskevan joen ensimmäisen lompolon itäpään etelärannalla, 30.3.93, poltettu, Kiureli Moshnikoff in perheen syyspaikka.

24. Madsashjaurr Paij-jaurr (Moosesjärvi Yläjärvi) I Koorasluht, länsiosan Madsashjaurrin koillislahden eteläniemen kärjessä, rajavyöhykkeellä, Riiko Fofonoff in perheen kesäkenttä. Vaatimatonta kalatupaa käyttivät myös muut.

Pohjukassa on nykyisin venäläinen vartioasema Rijka aidatulla alueella. Katso Karl Nickulin luetteloon sisällyttämättömät asuinpaikat.

25. Madsashjaurr Paij-jaurr (Moosesjärvi Yläjärvi) II, länsiosan Madsashjaurrin pohjoisosan pitkän länsiniemen pohjoisrannalla, rajavyöhykkeellä, Ontrei ja poika Oskari Fofonoff in perheiden kesäkenttä.

26. Madsashjaurr Vuell-jaurr (Moosesjärvi Alajärvi) I Urre, länsiosan Madsashjaurrin kaakkoisrannalla, kiviarkkusillasta vähän etelään, rajavyöhykkeellä, xx.7.99, (Heikki Erkinaro & Jarmo Palkama), rajatieltä 100 m:n päästä aidan takaa erottunut 2-3 hirsikasaksi muuttunutta asuinpaikkaa, Riiko Fofonoff'in perheen toinen kenttä järvellä, karjanpitopaikka Vierekkäin olevat seuraavat kentät pohjoisesta etelään 100-200 m:n välein.
27. Madsashjaurr Vuell-jaurr (Moosesjärvi Alajärvi) II Urre, länsiosan Madsashjaurrin kaakkoisrannalla rajavyöhykkeellä, kentän kunto kuten yllä, Ontas Fofonoff'in, myöhemmin Irenja-lesken perheen syyspaikka.
28. Madsashjaurr Vuell-jaurr (Moosesjärvi Alajärvi) III Urre, länsiosan Madsashjaurrin kaakkoisrannalla rajavyöhykkeellä, kentän kunto kuten yllä, Sergei Fofonoff'in perheen kesäkenttä karjoineen.
29. Madsashjaurr Vuell-jaurr (Moosesjärvi Alajärvi) IV Urre, länsiosan Madsashjaurrin kaakkoisrannalla, rajavyöhykkeellä, kentän kunto kuten yllä, Matvi-Fetsi ja siskonpoika Olli Fofonoff'in ympärivuotinen asuinpaikka. Katso myös Karl Nickulin luetteloon sisällyttömät jäljempänä.
30. Nevvashjaurr (Neuvojärvi) I, länsiosan Nevvashjaurrin pohjoisniemellä, 30.3.95, tuhottu, Nikita Gavriloff'in kesä- ja syyspaikka.
31. Nevvashjaurr (Neuvojärvi) II, länsiosan Nevvashjaurrin länsirannan 2 keskimmäisen puron pohjoispuolella, 30.3.95, tuhottu, Aleksanteri A Gavriloff'in kesä- ja syyspaikka.
32. Nevasjaurr (Neuvojärvi) III Ollin maja, länsiosan Nevvashjaurrin länsirannan eteläniemellä, 30.3.95, vuonna 1927 rakennettu Aleksanteri A Gavriloff'in ja Ohnas-Ollin kesäkalapirtti on huonossa kunnossa, koko Nevasjaurr oli poikien Ollin, Nikitan ja Nikolain asumuksia.
33. Neäskimjaurr, Nieskimjaurr (Näskämjärvi), itäosan Akkjokkin alajuoksun Neäskimjaurrin etelärannalla, Dorofi Sverloff'in ja vaimonsa Uljaanan kesä- ja syyskenttä.
34. Njuannamluobbal (Kiipeämjärvi), keskiosan Jiertpielljaurrin ja Njannamluobbalin välisen joen pohjoisrannalla, Nikolai A Gavriloff'in ja vaimonsa Tatjanan kevät- kesä- ja syyskenttä.
35. Oddjaurr (Uusijärvi), eteläosan Illepjaurrin pohjoispuolella sijaitsevan Oddjaurin rannalla, 19.8.03, poltettu,

alueella vain heikkoja merkkejä, Ontas Semenoff`in perheen asuinpaikka.

36. Ontashjaurr (Ontashjärvi), länsiosan Ontashjaurrin koillisrannalla, epävarman tiedon mukaan yhä pystyssä ränssityneenä, isä Maksein rakentama ja Ontas Fofonoff`in perheen pääasiassa talvisin asuma hirsitalo karjasuojineen.

37.Paij-Akkjaurr (Ylä-Akkajärvi) I Tarjan tupa, keskiosan Paij-Akkjaurrin länsirannan pohjoisen joen eteläpuolella, joesta kilometrin etelään aivan rannalla, näkyy satoja metrejä kaikkiin suuntiin, 29.3.93, ainoastaan pienehkö kohtalaisessa kunnossa oleva tupa, laveri 5 hengelle, pieni pöytä, suuresta putkenkappaleesta tehty matala kohtuullinen kamiina, sopii hyvin kesä- ja talvi-yöpymiseen, polttopuu 500-700 m:n päässä, tuvan rakensi Dorofi Sverloff 1941, aivan viereen rakensi samaan aikaan Suomen rajavartiosto perheelle komean hirsitalon, joka on mahdollisesti kuljetettu pois, Illeppi F Sverloff`in kenttä.

38. Paij-Akkjaurr (Ylä-Akkajärvi) II Karpan kenttä, keskiosan Paij-Akkjaurrin länsirannan eteläisen joen pohjoispuolella, muutama sata metri joesta, selvästi lähempänä kuin venäläinen kartta ilmoittaa, 30 m rannasta, näkyy vasta paikalla, erottuu järveltä koivujen välistä, kentälle johtaa pohjoisesta erityisen vahva telaura, 6.9.96, ainoastaan hyväkuntoinen tilava tupa, laveri 4 hengelle, pieni pöytä, matala hyvä kamiina, sopii hyvin kesä- ja talviyöpymiseen, Olli P Gavriloff asui vaimonsa Karpan tyttären Aksnejan ja Karpan lesken Annan kanssa, Sverloff-suku.

39. Paij-Akkjaurr (Ylä-Akkajärvi) III, keskiosan Akkjaurrin itärannan keskeisen Kolgmasjoen eteläpuolella, erottuu vasta paikalta, järveltä kauempaa, 5.9.96, vastarannalta erottuu aivan avoin kenttä ilman kohteita, Jaakko ja Paavali Sverloff`in kesäpaikka.

40. Paij-Njahtsjaurr (Ylä-Nautsijärvi) I, pohjoisosan Paij-Njahtsjaurrin pohjoisrannan itäosassa, 30.3.93, tyhjä kenttä, Huotari Feodoroff`in perheen kesä- ja syyspaikka..

41. Paij-Njahtsjaurr (Ylä-Nautsijärvi) II, pohjoisosan Paij-Njahtsjaurrin länsipohjukassa, 30.3.93, tyhjä kenttä, Huotari Feodoroff`in perheen kesäpaikka.

42. Paij-Njuannamjaurr (Ylä-Kiipeämjärvi) Äiddluobbal, keskiosan Paij-Njuannamjaurrin etelärannan keskiosan läntisessä lahdekkeessa ennen laskusalmea, 29.3.93, Illeppi Feodoroff`in kesäkota tuhottu, ison kiven luona on

ollut porosuoja.

43. Paij-Peästjaurr (Ylä-Tuohijärvi), keskiosan Paij-Peästjaurrin itärannalla, ei käyty, 11.9.01 tarkkailtu kiikarilla järven yli 300 m:n päästä, paikalla ollutta pirttiä ei näkynyt, toisaalta kentän tarkkaa paikkaa ei voitu varmentaa, Andrei Gavriloffin ja vaimonsa Kaisan, kuulun saamelaisen kertojan, kevät-, kesä- ja syyspaikka.

44. Paij-Soigjaurr (Ylä-Soikeajärvi, Ylä-Soikijärvi), eteläosan Paij-Soagjaurrin länsipohjukassa, Oskari Fofonoffin perheen syyspaikka.

45. Passejaurr (Pyhäjärvi), länsiosan Passejaurrin eteläpohjukassa, Sergei Fofonoffin talvinen asuinkenttä.

46. Patsaluobbal (Maahisenlompolo), itäosan Akkjokkin keskijuoksun itärannalla, Dorofi Sverloffin kesäkota.

47. Porttjäurash (Pirttilampi), keskiosan Paij-Akkjaurrin ja Gorsekjaurrin välisellä pikkujärvien alueella, Olli P Gavriloffin syyspaikka, Sverloff-suku.

48. Puldslagjaurr (Suippolakijärvi), länsiosan Puldslagjaurrin itäpohjukassa rajavyöhykkeellä, Huotari Mosnikoffin perheen kesäpaikka.

49. Reksjaurr (Syntisenjärvi), eteläosan Reksjaurrin etelärannalla, Terenti ja Savvas Gavriloffin syyspaikka.

50. Riuttikjaurr (Rinnejärvi), länsiosan Riuttikjaurrin pohjoisrannalla rajavyöhykkeellä, Huotari ja Kiureli Moshnikoffin syyspaikka.

51. Röttjaurös, Rottjauros (Rotkolampi), länsiosan Puldslagjaurrin eteläpuolella länsipohjukassa rajavyöhykkeellä, Mosnikoffien kesäpaikka.

52. Savveljaurr (Harrijärvi), länsiosan Kiedgejaurrin pohjoispuolella sijaitsevan Savveljaurrin länsirannalla, Sergei Fofonoffin perheen ja karjan talvinen asuinkenttä.

53. Sohremjaurr (Asettumajärvi), pohjoisosan Paij-Akkjaurrin länsipuolella sijaitsevan Sohremjaurrin itärannalla, Karppa Sverloffin perillisten, Olli P Gavriloffin syyspaikka.

54. Suolljaurr, Solljäurash (Saarijärvi), keskiosan Vuell-Njuannamjaurin itäpuolella sijaitsevan Solljaurashin pohjoispäässä, Oskari Sverloff in perillisten, Ivtsa Feodoroff in syyskalastusalue, samoin Tshualmjaurr ja Kallajaurr.

55. Speraneveshkjäurash (Sperinminiänlampi), pohjoisosan Kiestjaurrin länsipuolella sijaitsevan Speraneveshkjäurashin itärannalla, Ivan ja Anna Gavriloff in kesäpaikka, Sverloff-suku.

56. Suelojaurr, Sualljaurr (Saarijärvi), keskiosan Suelojaurrin länsilahdessa, Oskari Sverloff in kesä- ja syyspaikka.

57. Tshingalas-Kallajaurr (Syvä-Kallajärvi), länsiosan Tshingalas-Kallajaurrin länsirannalla, tuhottu, 30.3.93, Aleksanteri A Gavriloff in, myöhemmin Olli A Gavriloff ja Terenti Gavriloff in syyspaikka.

58. Tshingalasluobbal (Syvälompolo), länsiosan Tshingalasluobbalin ja Keshk-Kallajaurrin välisen joen itärannalla, 30.3.93, tuhottu, Aleksanteri Gavriloff in kesäpaikka.

59. Tshoalmjaurash (Salmijärvinen), keskiosan Vuell-Njuannamjaurrin länsipuolella sijaitsevan Tshoalmjaurashin etelärannalla, tuhottu, Ivtsa Feodoroff in kevät- ja syyskenttä.

60. Tshokkaljaurr (Nimen merkitys on epävarma. Nimistön tuntijat T.I. Itkonen, Väinö Tanner ja Karl Nickul eivät ilmoita merkitystä. Samuli Paulaharju mainitsee perimätietona nimen tulevan ehkä järven labyrinttimaisuudesta. Tästä saataisiin Sokkelojärvi. Matti Sverloff näkee nimen alkuperäksi stho'gal-verbin, koristaa luontoa jollakin tavalla esim. huurre, ruskan värit jne. Sanaa on käytetty myös kauniista käsityöstä. Tästä saataisiin Luonnonkaunistamajärvi. Domna Fofanoff kuvaa kotijärvensä tarkoin, sitä peittävän runsaan rantavesikasvillisuuden esim. korteen, lumpeen, saran jne. Alkuperänä olisi coo¥¥ålm [tshouvelm]/kasvillisuus-sana. Tästä saataisiin Vesikasvijärvi. Hän huomauttaa myös coo¥¥tök/kinos-sanan mahdollisuudesta.) länsiosan Tshokkaljaurrin itärannalla, lähellä nykyistä Murmanskin tietä, xx.8.75, tyhjä kenttä, poltettu, kentän pohjoispuolella v. 1934 kuolleen Ontaksen lepopaikka, aikanaan Suenjelin suurin pronomistaja, Irenja-leskellä 1938 yli 1000 poroa, Ontas Fofonoff in perheen syksyä lukuun ottamatta ympärivuotinen asuinkenttä karjoineen.

61. Tshotskpielljaurr (Pölkkypuolijärvi), keskiosan Tshotskpielljaurrin länsirannalla, 29.3.93, tuhottu, Pekka

Feodoroff in kevät-, kesä- ja syyspaikka.

62. Tshuoppomluobbal (Leikattulompolo), itäosan Tshuoppomluobbalin itärannalla, juuri ennen laskujokea pienen saaren kohdalla, erottuu vasta paikalla, järveltä kauempaa, 29.3.93, suomalaissotilaat polttivat 10.3.1940, Kiureli Sverloff in perheen asuinpaikka kevästä alkutalveen, kentän takaosassa kenttään kuulumaton kaksikerroksisen lautarakennuksen kaksi seinää.

63. Tshudshjaurr (Metsojärvi), itäosan alisen Akkjokkin länsipuolella sijaitsevan Tsudsjaurrin pohjoisrannalla, Dorofi Sverloff in syyspaikka.

64. Tshutshjaurr (Metsojärvi), itäosan Paij- ja Vuell-Akkjaurrin välisen osuuden pohjoispuolella sijaitsevan Tsuhtsjaurin pohjoisrannalla, aiemmin Sverloff-suvun kylä vuoteen 1921, myöhemmin vain Illeppi (Filip) Sverloff in perhe, myös Jaakko ja Paavali Sverloff asuivat kunnes Paavali rakensi oman talon vanhan pirtin eteläpuolelle 1932-34, Jaakko asui syksyisin vanhassa pirtissä, Jaakon talon pohjoispuolella rinteellä olivat Oskari Sverloff in ja Karppa Kiureli Gavriloff in perheiden talot, Karppa muutti 1926 Neuvostoliittoon Annamniemelle sittemmin kuulumattomiin.

65. Ukluobbal (Haukkulompolo), keskiosan Njuannamjokkin ensimmäisen lompolon pohjoispäässä, Ivtsa Feodoroff in syyspaikka.

66. Urrjaurr (Kivikkojärvi), keskiosan Vuernisjärven itäpuolisen Urrjaurrin pohjoispäässä, x.3.95, tuhottu, Grigori (Reeti) Gavriloff in kesäpaikka.

67. Vernisjaurr, Vuornisjaurr (Vannomajärvi), pohjoisosan Vernisjaurrin etelärannan itäisessä lahdekkeessa, Aleksanteri Gavriloff in asuinpaikka syksyille 1942 partisaanien surmatekoon asti.

68. Vilgesjaurr (Valkealampi), itäosan alisen Akkjokkin länsipuolella sijaitsevan Vilgesjaurrin pohjoisrannalla, x.4.63, tuhottu, jalasaitta, Illeppi K Sverloff in perheen kesäpaikka.

69. Vuell-Akkjaurr (Ala-Akkajärvi) I, itäosan Vuell-Akkjaurrin pohjoisrannan itäosassa, tuhottu uudella asutuksella, Ivan Gavriloff in ja Pauli Sanilan perheen kesäpaikka.

70. Vuell-Akkjaurr (Ala-Akkajärvi) II Tshokknjarg (Suipponiemi), itäosan Vuell-Akkjaurrin etelärannan keskiosassa, Ivan ja Anna Gavriloffin asuinpaikka.

71. Vuell-Kotshash (Koskenalussuvanto), itäosan Akkjokkin alkuosuuden Akkakönkään alla olevan suvannon itärannalla, tuhottu, paikalla on kuparikaivos, Ivan ja Anna Gavriloffin kevät- ja syyspaikka.

72. Vuell-Njahtsjaurr (Ala-Nautsijärvi), länsiosan Vuell-Njahtsjaurrin etelälahden itärannalla, lahdenpohjukkaan laskevan puron pohjoispuolella, 11.6.2002, poltettu, pari pilkkaa puissa, Mitri Mosnikoffin perheen kevät- kesä- ja syyspaikka.

73. Vuell-Njuannamjaurr (Ala-Kiipeämäjärvi) I, keskiosan Vuell-Njuannamjaurrin keskikohdan suuren Käpysaaren ja pohjoisrannan välisellä pienellä saarella, 29.3.93, tuhottu, hirsiaitta on muutettu kamiinalliseksi asunnoksi, mikä voi olla käyttökelpoinen, Ivtsa Feodoroffin perheen kesäpaikka.

Käpysaaresta länteen olevan niemen rannalla Jutsan kentällä on nykyisin hyvä lukittu kalamaja. Avain saattaa löytyä viitan avulla.

74. Vuell-Njuannamjaurr (Ala-Kiipeämäjärvi) II Klennailuht (Kinolahti), keskiosan Vuell-Njuannamjaurrin länsirannan keskeisessä lahdessa, 29.3.93, tuhottu, Ivtsa Feodoroffin syyspaikka.

75. Vuell-Tshingalajaurr (Ala-Syväjärvi), keskiosan Njuannamjokkin länsipuolella sijaitsevan Vuell-Tshingalajaurrin länsirannalla, Stepan Gavriloffin kesäpaikka.

76. Vuell-Soigjaurr (Ala-Soikeajärvi, Ala-Soikijärvi), eteläosan Vuell-Soigjaurrin länsirannalla, Ontrei Fofonoffin sekä Erkki ja Ivan Fofonoffin asuinpaikka.

77. Vuollujaurr (Alajärvi), keskiosan Vuollujaurrin pohjoisrannalla, Ontrei Gavriloffin perheen kevät-, kesä- ja syyspaikka.

78. Vuennijaurr (Onnekastenjärvi) I Tiergnjarg (Jyrkkäniemi), eteläosan Vuennijaurrin pohjoisimmalla niemellä, n. 70 m leveän pitkän niemen puolessavälissä, 11.8.03, tuvan takka, jalka-aitan, 2 aitan ja lammaspuuran jäännökset erotettavissa, Outas Semenoffin perheen kesäpaikka.

79. Vuennijaurr (Onnekastenjärvi) II Uurezluht (Apajakoskenlahti), eteläosan Vuennijaurrin länsirannalla laskujoen eteläpuolella, 22.7.2002, avoin kenttä metsittynyt koivikoksi, lampaiden kaluama ala jäänyt avoimeksi kedoksi, rakennelmat lähes hävinneet ja tuskin erotettavissa, kentältä 300 m luoteeseen, 100 m ennen järveä kosken alapuolella niemekkeessä nilin jalka poikkipuineen, läheisyydessä venäläinen nykyasuinkenttä, Ivan I Semenoff in kesä- ja syyspaikka.

80. Vuennijaurr (Onnekastenjärvi) III Ustenjarg (Usteninniemi), eteläosan Vuennijaurrin länsirannan eteläisen suuren niemen keskisellä rannalla, 22.7.2002, avoin kenttä metsittynyt koivikoksi, lampaiden kaluama ala jäänyt avoimeksi kedoksi, rakennelmat lähes hävinneet ja tuskin erotettavissa, heti yläpuolella kämppäarakennelma, Ivan II Semenoff in kesäpaikka.

81. Vuennijaurr (Onnekastenjärvi) IV Njorgnjarg (Ulappaniemi), eteläosan Vuennijaurrin itärannan niemen etelärannan kärjessä ja erottuvan poukaman perukassa, 11.8.03, takkakivet ja leivinuuni erottuvat koivikossa, Ontas Semenoff in perheen kesä- ja syyspaikka.

82. Vuennijaurr (Onnekastenjärvi) V Pörttsuall (Pirttisaari), eteläosan Vuennijaurrin etelälahden pohjoisemman saaren länsirannalla, 12.6.2000, avoin kenttä metsittynyt koivikoksi, lampaiden kaluama ala jäänyt avoimeksi kedoksi, rakennelmat lähes hävinneet ja tuskin erotettavissa, saarelle johtaa itäpuolelta 3 dm matala vesikannas, Sergei Semenoff in kesäpaikka.

83. Vuernisjaurr (Vannomajärvi) Tshestluht (Puhtolahti), keskiosan Vuernisjaurrin pohjoisperukassa, 29.3.93, tuhottu, Pikirvan Gavriloff in kesäpaikka.

84. Välljaurash (Väylälampi), toisella nimellä Ruhljaurrkjamp (Kurajärvenkämpä), pohjoisosan Vuollojaurrin länsipään pohjoisesta laskevan puronsuun alueella, 10.6.2002, tuhottu, metsätyöalueella, paikalla pohjoisesta saapuva tie, Huotari Feodoroff in perheen syyspaikka.

Karl Nickulin luetteloon sisällyttämättömät asuinpaikat:

1. Njärpel (Vitinen), keskiosan Njuannamluobbalin pohjoispäässä, Nikolai Gavriloff in tupa valmistui -38 eikä ehtinyt luetteloon, paikalla on parikymmenmökkinen nikkeliäisten lomakylä.

2. Madsashjaurr Vuell-jaurr V, länsiosan Madsashjaurrin kaakkoisrannalla, Madsashjaurr IV:n alapuolelle rantaan ehti juuri ennen talvisotaa valmistua Sergei Semenoff'in hirsitalo.
3. Madsashjaurr Vuell-jaurr VI, länsiosan Madsashjaurrin keskisen osan ison eteläniemen pohjoisrannalla Oresluht'in keskimmäisen lahdekkeen pohjukkaan ehti juuri ennen talvisotaa valmistua Kiureli Fofonoff'in hirsitalo.
4. Madsashjaurr Vuell-jaurr VII, länsiosan Madsashjaurrin kaakkoisrannan Urren eteläpuolelle lahden pohjukkaan 1 km valmistui jatkosodan poikkeusoloissa, jolloin idempänä ei saanut asua, v.1941 4 hirsitaloa kahtena väliseinän erottamana parina, joista ensimmäistä asui Ivan I Semenoff.
5. Madsashjaurr Vuell-jaurr VIII, sijainti kuten yllä, toista taloa, joka oli kiinni edellisessä, asui Ivan II Semenoff.
6. Madsashjaurr Vuell-jaurr IX, sijainti kuten yllä, kolmatta taloa asui Ontas Semenoff kaksine livana-poikineen.
7. Madsashjaurr Vuell-jaurr X, sijainti kuten yllä, neljättä taloa asui Oskari Fofonoff 1942-44.
8. Madsashjaurr Vuell-jaurr XI, länsiosan Madsashjaurrin suuren pohjoisniemen lounaisrannalla Aitsuall-saaresta suoraan pohjoiseen mantereella, Riiko ja Evvan Fofonoffin entisellä kentällä livana Huotar in tuvassa asui noin 1926-30 Ivalosta muuttanut Niilo (Niko) Vehmasaho, ei kolttasukua, hiljainen erakko. Asuintupa siirrettiin myöhemmin Urreen. Suonikylän alueella muilla kuin koltilla ei ollut asumisoikeutta.
9. Madsashjaurr Paijjaur III Koorasluht (Moosesjärvi Yläjärvi), länsiosan Madashjaurrin koillislahdessa nykyisen raja-aseman paikalla oli Riiko Fofanoffin tukeva syystupa. Jostakin syystä Karl Nickul on huomioinut ainoastaan Riikon pienen kalatuvan vähän etelämpänä niemen kärjessä.

SYYSPIIKAT I

1. Dijjaurash (Kapeuslampi), pohjoisosan Vernisjaurrin itäpuolella sijaitsevan Dijjaurashin pohjoisrannalla, Gavriloff-suku.

2. Kiestjaurr (Kinnasjärvi), länsiosan Kiestjaurrin itäpohjukassa, Ilja Jefremoff in kalamaja.
3. Koallanjaurr (Petkeljärvi), eteläosan Koallanjaurrin pohjoispohjukassa länsirannalla ennen laskujokea, Ivan II Semenoff in perheen syyspaikka.
4. Koallasjaurr (Kollosjärvi), eteläosan Koallasjaurrin pohjoisrannan itäpäässä, 14.6.2000, tuhottu, paikalla huono laavunkehikko, Semenoff-suku.
5. Koshkjaurash (Kuivajärvinen), Karnsjaur (Korppijärvi), eteläosan Koshkjaurashin länsipohjukassa pohjoisrannalla ennen nientä, 13.6.2002, kodan paikka erottuu 30 m rannasta, niemen kalmistossa ei enää näkyviä jäänteitä, Sergei Semenoff in kesäpaikka. Itään pohjoisrannalla n. 200 m ennen nientä 1920-luvulla hylätty Onni Ontto Semenoff in kenttä, tuvan hirsikerta 4 x 4 m ja aitan nurkkaus 4 x 4 m.
6. Koskmajaurr (Kuivatusjärvi), keskiosan Koskmajaurrin länsirannalla, Semenoff-suvun syyslaidunalue.
7. Kuepsjaurr (Maitijärvi), itäosan Kuepsjaurrin pohjoisrannan länsipäässä, Illeppi K Sverloffin syyspaikka.
8. Kukkesjaurr (Pitkäjärvi), itäosan Kukkesjaurrin etelärannan keskiosassa Vilgesjaurin laskujoen pohjoispuolella, x.4.63, tuhottu, Illeppi K ja Oskari Sverloff in kesäpaikka.
9. Kuordejaurr (Paahtojärvi) I, pohjoisosan Kuordejaurrin etelärannan keskiosassa Sijdjaurin pohjoispuolella, Paavali Sverloff in syyskalastuspaikka.
10. Kuordejaurr (Paahtojärvi) II, itäosan Akkjokkin suun länsipuolella sijaitsevan Kuordejaurrin pohjoispäässä, Illeppi Sverloff in syyskalastusalue, x.4.62, tuhottu, itäpään rantahietikossa kalmisto.
11. Labbjaurr (Syrjäjärvi), länsiosan Labbjaurrin itärannan etelälahden pohjukassa, Nikolai Gavriloff in (Killanen) syyspaikka ja talvikaivosalue muiden Gavriloff ien kanssa.
12. Pahtjaurr (Pahtajärvi), länsiosan Luton pohjoispuolisen Pahtjaurrin pohjoisrannan länsipäässä, Sergei Fofonoff in syyspaikka.

13. Paijjaurr (Yläjärvi), eteläosan Vuennijaurrin länsipuolella sijaitsevan Paijjaurin länsirannalla, keskimmaisella niemekkeellä aivan rannassa, 18.9.99, turvekota, jonka turpeet ovat valuneet pois kotapuilta, tulisija, Semenoff-suvun kalastus-, metsästys- ja poronhoitoalue.
14. Paij-Koallanjokk (Ylä-Petkeljoki), eteläosan Paij-Koallanjokkin pohjoisrannalla n. 2 km ennen laskua Koallanjauriin, 18.8.03, kodan puut jäljellä, Semenoff-suku.
15. Paij-Tshingalajaurr (Ylä-Syvjärvi), keskiosan Paij-Tshingalajaurin länsirannalla, Ontrei Gavriloff in perheen syyspaikka.
16. Pardjaurr (Paistojärvi), itäosan Pardjaurrin pohjoisrannalla, Dorofi Sverloff in syyspaikka.
17. Rengashjaurr (Syntisenjärvi), pohjoisosan Paij-Akkjaurrin eteläosan läntisen lahden pohjukassa, Karppa Sverloff in ja Olli P Gavriloff in kesäturvekota.
18. Tsheäuresjaurr (Saukkojärvi), eteläosan Tsheäuresjaurrin pohjoisrannalla, Egor Gavriloff in kalastuspaikka.
19. Uomarjaur (Uppojärvi), itäosan Uomarjaurrin pohjoispohjukassa, Jaakko ja Paavali Sverloff in syyspaimennusalue.
20. Vungluobbal (Rytölompolo), eteläosan Vungluobbalin itäpohjukassa, aiemmin Egor Gavriloff in, viimeksi merkitty Ontas Semenoffille.
21. Äunjaurash, Aujj-jaurashk (Aineslampi), eteläosan Koallanjaurrin länsipuolella sijaitsevan Äunjaurash`in itärannalla, Semenoff-suku.

SYYSPAIKAT II

Kevät- ja syyspaikkoina ovat lisäksi olleet monet osaksi Karl Nickulin kartalla näkyvät tai näkymättömät kentät. Yhteistä on ollut, että kiinteitä rakennelmia ei ole esiintynyt. Majoitteena on useimmiten ollut tilapäinen kota eli laavu, mutta myös turvekotia on voinut olla.

Toiminta on keskittynyt joko kalastukseen tai porotöihin. Vähitellen se on muodostanut muusta ympäristöstä

erottuvan avoimen kentän. Näiden kenttien voidaan ajatella kasvaneen umpeen. Kenttien etsintä ja niillä yöpyminen voidaan kuitenkin sisällyttää muuhun liikkumiseen.

Kobbjaurr (Räystäsjärvi), eteläosan Kobbjaurrin etelärannan itäisimmässä niemessä.

Kobbashjokk (Kynnysjoki), eteläosan Kobbashjoen suusta 3. järven koillisrannalla.

Koshkjaurr (Kuivajärvi), eteläosan Koshkjaurrin luoteispohjukassa Vuennijaurrista länteen.

Koshk-Riuttikjaurr (Kuiva-Rinnusjärvi), länsiosan Koshk-Riuttikjaurrin itärannalla.

Koshk-Vuaskjaurr (Kuiva-Ahvenjärvi), eteläosan Luton eteläpuolella Njuannamjoen suusta etelään järven pohjoisrannalla.

Njonnlakkjaurr (Nenäpääjärvi), keskiosan keskeisestä Njuannamjoesta vähän lanteen järven kaakkoisrannalla.

Paij-Akkjaurr (Ylä-Akkajärvi), itäosan Paij-Akkjaurrin suuren länsiniemen, nykyisin myös osaksi saaren, saaren etelärannan keskeisessä lahdekkeessa.

Palgasluobbal (Palkisloppolo), eteläosan Palgasluobbalin etelärannalla.

Pepjaurr (Pippojärvi), eteläosan Vuell-Soigjaurrin länsipuolella olevan Pepjaurrin koillisrannalla.

Sallagajokk (Mutkasjoki), keskiosan Vuernisjaurrista länteen Sallagajoen varrella ensimmäisessä isossa mutkassa olevan lammen länsipäässä.

Vihtsjogash (Vipujoki), pohjoisosan lähelle Karnjaurrin lounaispohjukkaa laskevan joen keskiosan mutkassa.

Vuernisluobbal (Vannomajärvi), keskiosan Vuernisjärveen laskevan Karnjoen eteläisimmän järven itärannalla.

VALTION TUVAT

1. Jonn-Njuhtsoaiv (Iso Joutsenpää), eteläosan Jonn-Njuhtsoaivin aivan huipulla, palovartiotupa, 13.9.99, tuhottu, jäljellä kahden seinän alimmat hirsikerrat pieneksi tuulensuojaksi sekä muita hirsiiä.

2. Peässmorast (Koivuvaara), palovartiotupa, pohjoisosan Peässmorastjaurashin pohjoispuolella Paij-

Njuammajaurrin ja Keltvaarrin välisen vähän kuljetun polun varrella Peässmorast-vaaran, 272 m, huipulla. Jyrkähkөөn nousevalta yksinäiseltä huipulta on laajat näköalat, myös sodanaikainen tähystyspaikka.

3. Piedsjaurr (Mäntyjärvi), autiotupa, pohjoisosan Piedsjaurrin eteläpohjukassa, juuri alueen ulkopuolella. Edempänä Terskeljaurrilla oli toinen valtion tupa Ala-Akkajärven ja Paatsjoen välisellä talvitiellä.

4. Vuongpäikk (Lepolampi), Muotkejaurr, autiotupa, pohjoisosan Vuell-Njahtsjaurrin itäpuolella sijaitsevan kahden järven välissä, paikalla Nautsin tie, jonka itäpuolella 30 m lammen rannalla, 10.6.2002, poltettu, maapuut.

Ala-Akkajärven itäpään ja Petsamon Yläluostarin välisellä talvitiellä oli lisäksi alueen ulkopuolella 2 valtion tupaa.

NIMIKÄYTÄNTÖÄ

Koltalla oli käytössään ennen montakin nimeä. Ensin hän sai kastettaessa kirkonnimen. Edessä seurasi isän nimi. Lapsen syntyessä avioliiton ulkopuolella hän sai äidin nimen. Kohta hän sai myös kotinimen. Koulun päästyä nimi yleensä taas muuttui koulunimeksi. Asioitaessa kaukaisempien saamelaisten kanssa nimi oli yleensä pidempi. Ja vielä suomalaisten kanssa toimittaessa nimi oli jälleen uusi. Näin samasta koltasta saattaa kirjallisuudessa löytyä useita nimiä, mitkä vain tutut tunsivat! Nykyinen nimikäytäntö on suppeampi.

METSÄT

Petsamo on nimensä mukaisesti Mäntymaa. Aina Suenjelin pohjoisrajoilta Itä-Saariselän tunturiketjulle saa kulkea melkein aina männyn kattamilla kumpare- tai vaaramailla ja vesistöjen rannoilla. Koivun tapaa samoin kaikkialla, mutta vain mäntyä täydentämässä. Paloaukeilla ja hakkuuaukeilla koivu voi kuitenkin yltyä ennen näkemättömään tiheyteen. Kuusimetsät, mikäli harvalukuiset kohtaa, voivat olla hyvinkin puhtaita. Oman tyyppinsä tutustumista varten muodostavat tunturiketjun etenkin etelän puolella olevat ylimmät kuivat kangasmaan tunturikuusikot. Nämä eroavat samoilta seuduilta tavattavista leveäpuisemmista ikikuusikoista. Koskemattoman, mutta asutun Suenjelin metsät ovat muuttuneet pääosin hakatuiksi, mutta täysin asumattomiksi.

Vanha metsä

Vanhan suuren yhtenäisen metsän kohtaa lännestä tultaessa ensi kerran Alggeshjaurrin itäpuolella, mistä se laajenee Talvikylän kohdalla kylästä melkein Karnjaurrille ja jatkuu itään myös Njuannam- ja Akkajärvien eteläpuolelle vastaavassa laajuudessa leventyneenä kohti itää. Jo Njuannamjärvien jälkeen alkaa puiden mitta

mataloitua ja lopuksi koivu valtaa suuria aloja. Ala-Akkajärven itäpähän saavuttaessa ollaan männyn ääri rajoilla, eteläisempää aluetta lukuun ottamatta.

Toinen vanha yhtenäinen metsä kasvaa Itä-Saariselän tunturijonon molemmin puolin kapeampina.

Metsät ovat verrattain tiuhoja eikä näkyvyyttä tai avaria mäntykankaita juuri ole sisäpuolella. Erottuvin ja aina muistiin piirtyvä piirre löytyy kuitenkin maan tasalta. Jalka uppoaa askeltaessa muualla tapaamattomalla tavalla syvään sammalmattoon, jota usein täydentää valkea ja kostealla ilmalla liukas poronjäkäläala. Eri-ikäiset puut ja puuryhmät sekä kaikkialla nousevat tai makaavat kuolleet puut, hongat ja liekopuut muodostavat näkömaiseman.

Metsän tiivyyden vuoksi on usein helpotus saapua kaikkialla oleville pienille ja suurille järville ja lammille. Maisema on tyypillisesti "itäinäriläinen", mutta harvoin kivikkorantainen, yleensä kapean suokaistaleen täydentämä.

Soita kohtaa myös kaikkialta, myös vaaroilta. Ne ovat kuitenkin melkein aina pienialaisia tai kapeita ja siten kierrettävissä olevia.

Hakatut metsät

Metsän jälkeen näyttäytyy hakattu alue suorastaan valtavana. Pääosin 1970-luvulla toteutettu käsittelytapa on ollut avohakkuu, harvoin harsintahakkuu. Mitään istutustoimintaa ei tapaa.

Muutakaan jälkikäsitteilytapaa ei tunneta. Tämän seurauksena alueet ovat muutaman metrin mittaisen koivutiheikön peittämää. Välistä voi arvella saapuneensa koivuvyöhykkeelle, ellei ohuiden runkojen väli olisi vain 2-3 dm! Toisilla aloilla uusi kasvu on ollut vain harvaa ja sammal paljolti kuivunutta. Mäntyjen levittäytyminen itsestään on niukkaa. Metsänkaadot ovat alueella sittemmin lakanneet. Näkömaisema sisältää useimmiten puoliavoimia, auringon matalaksi polttaman sammaluston peittämän aloja. Näillä uudet puutiheiköt ja kaatuneet puut ovat yhtä yleisiä kuin koskemattomassa metsässä. Ajoittaisten täydellisten koivuseinien lävitse eteneminen vaatii jatkuvaa suunnan etsimistä ja oksien siirtämistä sivuun käsin. Matala sammalisto ja häviämässä olevat työpohjat voivat nopeuttaa etenemistä ajoittain.

Hakatuillakin alueilla on melko usein suppeita hakkaamattomia aloja: Järvien rannat noin 20 m, suot, puronvarret ja muut kosteikkopaikat, vaarojen ylimmät laet ja joskus vuoman toinen laita. Toisinaan esiintyy hieman laajempiakin aloja. Maiseman halki kulkukelpoisuus vaihtelee äärimmäisyydestä toiseen. Metsätilkkujen sisällä voi unohtaa olevansa suurhakkuiden ympäröimä ja järvien rannoilla mahdollisessa leirissä nähdä maiseman koskemattomana, vaikka voi noutaa lähes valmiit polttopuut selkensä takaa parinkymmenen metrin päästä. Ryöstöhakkuut ovat vammauttaneet alueen taloudelliseksi takamaaksi, jonka metsien uusi nouseminen on tuntemattoman ajan takana. Elämyksellisesti näilläkin alueilla voi kokea hienoja hetkiä, osin sopeutuneen eläimistön, marjastuksen ja kalastusmahdollisuuden ansiosta.

Paloalueiden kohtaaminen on tavallista. Maisemaltaan ja kulkukelpoisuudeltaan ne muistuttavat pitkälle hakattuja alueita. Näkymien mustuus on suoraan suhteessa kulosta jo kuluneeseen aikaan. Metsäpalot eivät ole aina kaiken polttaneita, vaan voivat olosuhteista riippuen olla osittaisia esim. maakuloja.

Hakkuut ovat sittemmin siirtyneet Karjalaan. V. 2003 on työt aloitettu uudelleen Luton eteläpuolisissa metsissä.

Paljon puhutuista Kuolan ilmansaasteista kulkija ei näe jälkeäkään Suonikylän alueella. Myös vesiä voi juoda kuten rajan toisella puolen. Asiat hyvin tunteva seuraisi naavojen ja mäntyjen neulasten harventumista. Tutkimukset puuttuvat yhä tällä alueella. Vasta Suenjelin ulkopuolella Priretshnyin jäätyä kauas taakse ja Petsamotunturien kaivosten lähestyessä silminnäkijäkin kokee kovakouraisen heräämisen uudenlaiseen maisemaan.

KULKEMINEN METSISSÄ

Liikkuminen

Pidemmille metsäretkille valmistauduttaessa ja niitä toteutettaessa on mielessä päällimmäisenä pidettävä yksi tosiasia: Suenjelin metsät ovat hidaskulkuisia ja raskaita. Edes repun riisuminen ei suuresti kasvata etenemisnopeutta. Tämä on historiallisesti suojellut aluetta hyvin pitkälle. Ehkä vain norjalaiset rinnetunturikoivikot ohittavat ne kulkuraskaudessaan.

Asiantilaa ei kuitenkaan tarvitse pelätä; ainoastaan kokonaismatkaa ja päivittäistä etenemisvauhtia on syytä kohtuullistaa, samoin mukana kulkeva varustus on syytä keventää muualla kannetusta.

Vastapainoksi leiripaikkojen löytäminen ja tulien tekemismahdollisuus ovat mahdollisimman helppoja. Lukemattomien juomakuntoisten vesien ääreltä löytää aina nopeasti riittävän tasaisen pohjan majoitteelle. Tulisteluoikeus venäläisessä metsässä on vapaata. Mukaan otettu keitin herättäisi enemmän kuin hymyilyä. Muualla jo rajoitetumpaa tulistelua voi täällä harjoittaa ja harjoitella perusteellisesti. Jopa sahan tai kirveen mukaan ottaminen ei ole aivan välttämätöntä lumettomana aikana. Valmista polttopuuta on kaikkialla, pieniä ja suuria oksia, pystyhonkia ja kaatuneita liekopuita. Syytä ei kuitenkaan ole liittyä paikalliseen tapaan, jossa alueilla voi olla yhtäaikaan 1-2 metsäpaloa. Metsä on keskikesällä kuin kuivaa ruutia. Valmiita pohjia pienille ruokatulille löytyy aivan rantakivikoista, kosteikkopaikoilta ja kaikkialla olevien suurten tuulenskaatojen paljastamilta tyvialoilta. Erityisesti tuulta ja tuulenpuuskia pitää varoa. Jopa lämminnettä järvivesiä parempaa vettä voi tavoittaa pienistä maakoloista. Suuriin tulilla yöpymisiin on mahdollisuus alku- ja loppukesien sekä talven aikana maan ollessa vielä riittävän kosteata. Monien lampien ääreltä tapaa valkeita jäkäläkumpuja täynnä polttopuuta kuin menneen maailman tulistelijan toiveunesta!

Talvella maaston kulkukelpoisuus paranee suuresti. Pitkät järvijonot, niitä yhdistävät suojuotit ja hakatut metsät ovat nopeita etenemisteitä kunhan kelit kantavat. Alue sopii hyvin niin suksille kuin moottorikelkoillekin kunhan vain välttelee tiheintä puustoa. Monet kesän paljastamat yksityiskohdat kuitenkin piilottautuvat ja näkymät lähenevät toisiaan. Kevyt talvitekniikka on ylivertaista: Ahkioon tai kelkkaan otetaan mukaan keittimellä ja laatikolla täydennetty talvitelttä. Täydennykseksi sopii louevaate ja pieni kaarisaha yliverntisiin tulistelumahdollisuuksiin sekä yllättäen vastaan tuleviin eritasoisiiin kämppiin.

Vesistöt

Metsien halki kulkevien pienten ja suurten jokien koskipaikat ja suurten järvien väliset koskipaikat ovat lähes kaikki helppoja tai kohtuullisia saappaat riittäviä tai korkeintaan jalan mitan vaativia kahluupaikkoja. Parhaan paikan tapaa yleensä ylimmiltä kiviltä, usein myös alimmilta.

Myös vesitse etenemiseen löytyy kiitettäviä mahdollisuuksia. Paikalliset liikkuvat yleisesti Akkajärvillä veneillään. Toisinaan he etenevät kumilautoilla Vuollijaurrin-Vuernisjaurrin vesistöä ja jatkavat vielä Karnjokea ylös Karnjaurrille kantaen viimeiset 2 km hyvällä polulla. Varsinkin jos omaa kevyen koottavan tai ilmalla täytettävän kanootin voi jatkaa pohjoispuoliselle Puldshikjoelle. Täältä avautuu reitti pohjoiseen Nautsijoen vesistöön tai länteen ja etelään Alggesjaurrin ja Kallajärvien kautta Murmanskin tielle takaisin. Njuannamjoen vesistö on koskisen Njuannamjoen takana. Myös tunturien lähellä on jo toteutettu vesivaellus kanootein ja kumivenein länsipäähän johtavalta tieltä Ylä-Koallanjokea Vuennijärvelle ja edelleen Paijjaurin kautta Lounajärvelle sekä Lounajokea Lutolle. Tutuksi tulevat eri vaikeusasteen kosket, vetotaipaleet soilla ja jokien poikki kaatuneet puut. Koallanjoki suoraan Luttoon on koskinen, mutta laskukelpoinen loppua lukuun ottamatta.

Elävät

Räkän aiheuttama vaiva on ohittamaton, sillä kokemusten jälkeen kausi ulottuu kesäkuun alusta syyskuun loppuun! Keskellä kesää voi yllättäen kulkea melko rauhassakin. Tiivis kevyt telta kesällä ja tulistelumajoite kevyt kota, laavu tai loue kausien päissä ovat oikea ratkaisu.

Eläimistön jälkien seuraaminen tuottaa paljon iloa. Hirvien ja metsojen jälkiä tapaa kaikkialla. Riekot ja karhunjäljet ovat tavallisia, joskus voi nähdä sudenjäljet. Karhu kiertää kuitenkin kauniisti leirin etäämpää, kuten on saatu kokea. Alkukesän äänimaiseman järvien lähellä voi kuvitella: Pikkukuovi, käki, sinirinta, pajulintu ja niin moni muu!

Kalastukseen on hyviä edellytyksiä, varsinkin suurten järvien kookkaat järvitaimenet ja siiat ovat puhutteleva näky. Lähin luvan hankkimispaikka on Kuolan kaupunki. Maksu voi ulkomaalaiselle olla korkeampi.

Kämpät

Paikallinen ilmiö on tilapäiskämppien yleisyys. Paikallisen arvion mukaan niitä on Suenjelin alueella satoja. Useimmat tapaa Akkajärvien rantamailta, mutta myös aivan lännestä. Taso voi vaihdella yksinkertaisesta melko huoliteltuun. Kämpät käsittävät aina vähintään hyvän kamiinan, laverin ja pöydän, toisinaan vuodevaatteetkin. Ne ovat lukottomia, sillä muutoin ne poltettaisiin. Parhaiten niitä tapaa kulkemalla järvien rannoista 30-100 m:n etäisyydellä tai kohtaamalla poluntapaisen. Kämpät soveltuvat yleensä hyvin kesäiseen ja talviseenkin yöpymiseen ja niissä on lupa yöpyä.

Rajavyöhyke

Rajan läheisyydessä on tunnettava merkitsemättömän rajavyöhykkeen leveys 5 km rajasta ja joulukuusta 2006 15 km. Mikäli vyöhykkeen sisällä oleva maantie kulkee tätä kauempana, tielle astuminen ei ole tullut sielläkään kysymykseen. Sama kilometrimäärä on voimassa Paatsjoen tieltä välillä Rajakoski-Salmijärvi. Erityisluvan hankkiminen on ollut erittäin

työläs ja turhauttava työ eikä ole johtanut tulokseen. Läntiselle rajavyöhykkeen tielle luvan ovat toistaiseksi saaneet vain huolellisesti valmistellut tieteelliset yhteistyöt. Oikea osoite sitkeimmille on rajavaltuutettu, Nickel. Uuden 25 km:n vyöhykkeen luvanhaku on vielä testaamatta, mutta on periaatteessa helpompaa.

Suonikylän alueella ja sen pohjoispuolella Paatsjoen tietä vastaan vanhempi rajavyöhykkeen sisäraja kulkee seuraavien maastokohtien kautta venäläisin nimin:

Karjalan rajalta rajan tietä seuraten Murmanskin tielle - ja edelleen rajan tietä seuraten - jatkuen Kotsejaurrin länsirantaa - Laukuoivash 385.9 m:n huipulle - Riuttikjaurrin itärantaa - Puldshikash-joen suulle (=tien kohta) - Matsvar 228.0 m:n huipulle - Ijvara 264.4 m:n huipulle - Tupolivara 203.2 m:n länsirinteelle - Sevgijaurrin länsirantaa - Eroavparts-vaaran 189.3 m:n huipulle - Kuroaivin 288.9 m:n huipulle - Verhneje-järven länsirantaa - Laukkujaurin pohjoisrantaa - Porojaurrin länsipäähän - edelleen rajan tietä seuraten. . (Ote virallisista rajavyöhykemääräyksistä)

Viranomaiset

Erämaan laidalla voi kohdata myös viranomaisia. Muutama tapaaminen rajamiesten kanssa ovat olleet ystävällistä seurustelua eikä papereita ole kysytty. Kohdata voi myös metsänvartijan, jonka tunnistaa virka-asua kantaessaan kauluksissa olevista havunkuvista, kalastuksentralvojan tai metsästyksentralvojan.

Kalastuslupa pitää alueella olla, mutta hankintapisteet ovat kaukana idän keskuksissa. Koko Suenjelin alue on käytännössä valtion metsästysreservaatti. Kaikkien kanssa tulee hyvin toimeen ja heidät kannattaa tavattaessa aina haastatella.

Vastaantulijat

Suenjeliin ovat jo pitkään liittyneet malmia, nikkeliä tai kuparia, etsivät geologit. Heidän jättämiin jälkiin voi törmätä ainakin Priretshnyin, Akkajärvien, Loonjaurrin (Lounajärven) ja Vuernisjaurrin ympäristössä. Kohdattaessa heidän keskusteluhaluunsa on vaihdellut umpimielisyydestä seurustelunhaluun.

Ensimmäiset niin venäläiset kuin suomalaisetkin retkeilijät saapuivat alueelle 1990-luvun puolivälissä rajavyöhykkeen kavennuttua 100 km:sta nykyiseen 5 km:in. Aiempaa retkeilytoimintaa ei Suonjelissa ehtinyt oikeastaan koskaan tapahtua. Harvat kävijät olivat viranomaisia tai tieteentekijöitä. Koltat itse olivat saaneet tutustua osaan vanhoihin asuinpaikkoihinsa jo 1960-luvun alusta ja etenkin 1990-luvulla. Vastaan tulee myös jossakin vaiheessa toinen metsissä kulkija - paikallinen. Paljon riippuu kielitaidosta, venäläinen osaa yleensä vain omansa, joskus vähän englantia. Kannattaa aina viljellä vaikka vain parin sanan omaa kielitaitoansa, sillä tapaamiset ovat aivan samanlaisia kuin kotierämaissakin. Suomalainen kysyy tapansa mukaan paljon ja venäläinen osoittaa vieraanvaraisuuttaan! Vastaantulijat ovat aina ryhmissä eivätkä normaalisti kulje kauaksi tiestä. Erämaa on yhä usein strashna, kauhea ja peloittava. Syyskuisena viikonloppuna voi Murmanskin tien sivuteillä kohdata miltei satoja marjastajia, kalastajia ja metsästäjiä, jotka ovat saapuneet niin huonoilla kuin hyvillä autoilla linja-autoihin asti. Muulloin on kovin rauhallista.

Historiantuntemus on niukkaa ja aiempi historian lävitse kantava koltta-asutus tuntematonta: "Meille on aina kerrottu seutujen olleen asumattomia."

Suomalaisretkeilijät ovat keskittyneet puhtaasti itä-Saariselän tunturiketjuun ja sen läheisiin jokiin.

Turvallisuus

Mitään retkeilyyn liittyvää turvallisuusongelmaa ei alueella ole raportoitu. Paikallisten kesken voi samaan aikaan olla metsiin, metsästykseseen tai kalastukseen liittyviä kiistoja.

GSM kuuluu Suenjelin alueella ainoastaan itä-Saariselän tunturiketjun päällä noin Vuennijärvenpäältä asti vielä näkyvään Sokostin mastoon.

Liikkuva ryhmä voi turvautua maastossa liikkeessaan ainoastaan omaan, etukäteen suunniteltuun apuunsa.

TIET JA POLUT

Tiet

Alkuvuon kartan tiet ovat ainoa koko Suonjelin tiestöä kuvaava kokoomakartta.

Suenjelin alueen päätiät Murmanskin tie, Priretshnyin tie ja Ylä-Tuulomasta Jaurille kaartuva lähestymistie etelässä ovat kaikki ongelmattomia kaikenikäisille ajoneuvoille.

Näiltä erkanee edelleen sivuun useammantyyppisiä teitä:

a) Лесовозная дорога, lesovoznaja doroga, metsäautotie, alun alkaen vain tukkirekoille rakennettu, esim. Soikijärven ja Vuennijärven tiet. Näillä on myöhemmin nähty myös täysisiä linja-autoja tai valtaisia malminporauskoneita kuljettavia erikoisautoja. Tiet ovat latvoiltaan yleensä jo hankalia henkilöautoille, mutta ei maastokelpoisemmille autoille.

b) Тракторная дорога, traktornaja (doroga), traktoritie, joilla aluksi on vedetty suurilla telaketjutraktoreilla tukkirekiä. Myöhemmin näitä ovat yleensä käyttäneet kevyemmät telavaunut. Nämä eivät sovellu autoille. Käytännössä traktoriteitä on kahdenlaisia: Aivan kovapohjaisia tai täysin liejuun upottavia ja usein veden täyttämiä. Edellinen on helposti käveltävä, jälkimmäinen pääosin lähes mahdoton, esim. Lounajärven tien itäinen haara ja läntinen haara lähellä Luttoa.

Telaura eroaa traktoritiestä vähäisellä satunnaisella käytöllä eikä se yleensä ole yhtä syvälle maahan uurtunut.

c) Зимник, zimnik, talvitie. Tämä ei eroa mitenkään telaurasta silmin katsottuna talvella tai kesällä. Ero on käytössä, talvitietä käytetään pääasiassa talvella, telauraa kesällä.

Käytännössä tiet voivat usein lähetä toisiaan, esim. metsäautotien latvat taantuvat hoidon puutteessa traktoritien luonteisiksi.

Kuvattujen lähestymisteiden lisäksi on olemassa kaksi tietä Suenjelin koillisnurkkauksessa. Priretshnyin pohjoispuolelta erkanee tie Labbdshjaurrin (Hihnajärven) eteläpuolelle ja siellä sijaitsevalle asutukselle.

Toinen tie johtaa Priretshnyistä koilliseen Maunjaurrille.

Alueen lounaisosan laajoille hakkuualueille johtaa useita aluksi tiemäisinä alkavia uria. Näiden taso laskee kuitenkin nopeasti ja auton kiinni juuttuminen on odotettavissa.

Hyvä on tuntea myös lähin eteläinen tie: Jaurin pohjoispuolelle Vuogmanajoen suun pohjoispuolelle saapuu Ylä-Tuulomasta aivan henkilöautollakin kuljettava tie.

Polut

Vanhat polut, kartoillakin näkyvät, ovat yleensä usein umpeutuneet aivan jäljettömiin. Osa on kuitenkin säilynyt. Toisaalla on syntynyt uusia vahvoja polkuja.

Kuvattujen polkujen lisäksi tapaa vahvan polun välillä Karnjoen ylemmän järven pohjoinen jokisuu-Karnjaurrin lounaisin pohjukka-lounaassa oleva järvi ja sen itäniemi.

Pajj Njahttsjaurrin lounaispohjukasta alkaa vahva polku Puultshikjoen etelärantaa länteen Alggeshjaurrille.

Murmanskin tieltä noin 46 km:n kohdalta erkanee hyvä polku kohti Vuollijaurrin koskipaikkaa. Aluksi halki suomalaisten tukikohdan juoksuhautoineen ja piikkilankoineen, suopaikan toisella puolen huomaamattomampana, kosken harjun ja koskikahluun jälkeen vanhana pilkotuksena kunnes lopulta katoaa kuloalueelle. Lähellä idässä on kaksikin vanhaa

asuinpaikkaa, joista Kavasjaurrin niemen kämppä on käyttökelpoinen.

Venäjän Lapin paikallinen ilmiö on telavaunu-urien esiintyminen ja yleisyys maastossa. Miehistönkuljetusvaunuja on käytetty monissa töissä, mutta myös vapaa-aikoina. Urista ei kannata laatia kartoitusta, sillä ne ovat useimmiten metsänlautoja kulkevana pehmeytensä vuoksi jalkamiestä hyödyttämättömiä. Eri-ikäiset urat voivat olla jo melkein häviämässä olevia tai tuoreenupottavia. Niitä voi kohdata aivan epätodennäköisistä paikoista. Joskus kuivalle maalle osuessaan ne nopeuttavat kulkua. Tällöin on vain myöhempien ongelmien välttämiseksi niiden suunta huolellisesti suunnittava ja arvioitava todennäköinen seuraava kohde.

Hakkuuaukeat ovat täynnä eri vahvuisia uria, välillä tukevia, välillä vetisiä, aina risukkoisia ja suuntautumassa kohti lähintä tietä.

TULOREITIT ITÄ-SAARISELÄN TUNTURIKETJULLE

Murmanskin tien eteläpuoliselle alueelle johtaa 3 tieuraa, joista vain keskimmaisella on tällä hetkellä siltayhteys yli Luton:

Soikijärven tie

Rajalta 17.5 km:n (kilometritolpat!) kohdalta poikkeaa etelään vahva tieura, mitään viittaa ei ole jollei siksi lue vas. nurkkauksessa olevia tilapäisiä istumispaikkoja. Parin kilometrin päässä on joki. Suuri silta poltettiin elokuussa 2001, mikä suuresti rajoittaa tuntureille tehtäviä retkiä.

Lutto on rajan toisella puolen jo monia metrejä syvä, n. 80 m leveä ja usein koskinen. Tällöin kopukan tai lautan rakentaminen ei ole toimiva ratkaisu. Mukaan voi ottaa pienen kumilautan tai ilmatäytteisen kanootin ja lähes 100 m ohutta vahvaa narua seuraavalle ylittäjälle takaisin vetämiseksi. Piilopaikkoja paluumatkaa varten on yllin kyllin. Toinen ratkaisu voi olla 5 km edempänä oleva Svetlyi, entinen metsätyötukikohta, nykyisin usean poronjäkäälää keräävän perheen asuinpaikka ja nykyisen Suenjelin ainoa vakituinen asuinpaikka, itälaitaa lukuun ottamatta. Kuljetus joen yli järjestynee pienellä korvauksella.

Joelta marssii tavanomaista etenemisvauhtia tunturien juurelle päivässä. Alkumatkassa poikkeaa sivutie oikealle Ala-Soikijärvelle. Seuraavat lähekkäin vasemmalle olevat 3 sivutietä vievät vain metsätyöalueille. Suoraan jatkettaessa ilmaantuu lopulta harjanteelta näkyviin tunturiketju komeudessaan. Koko matkan löytyy pieniä vesipaikkoja tasaisin välein. Tie laskeutuu pitkään kohti Ylä-Soikijärven itäpäätä.

Suoalueen tullessa näkyviin valitaan oikealle kääntyvä tieura. Vasen sopii paremmin mahdollista paluumatkaa varten. Kuivan suon jälkeen ura nousee edelleen helppona ensi kerran tunturin nyt metsäisille alarinteille. Lopuksi ilmaantuu metsätyölenkin ilmaiseva tienhaara, josta valitaan oikea. Hakkuualueen poikki saavutaan suoraan pienen kalaisan Joutsenjärven rantaan.

Vuennijärven tie

Toinen tie ja siltayhteys tulee vastaan 37.2 km:n kohdalla. Vahva viitaton tienhaara vie parinsadan metrin matkan pitkälle Luton yli vievälle sillalle. Kahden pohjoiseen suuntautuvan metsätyötien ohittaen tie saapuu tienhaaraan, josta oikea jatkaa kohti tuntureita vielä seitsemisen kilometriä päätyen Ylä-Koallanjoen lähelle kartalla olevalle pikkujärvelle, Sammakkojärvelle. Vasen tie vie 3 km:n päässä olevalle Koallanjoen ponttonisillalle. Sillalta lähtee edelleen tukkitie itään kolmannelle tieyhteydelle ja toinen telaura itärantaa Vuennijärvelle. Suunta sopii Lounajärven alueelle tehtäviin retkiin.

Mainittujen kahden pohjoiseen suuntautuvan sivutien välisellä tienosalla on lisäksi etelään suuntautuva oikotie, jota on syytä käyttää etelään kuljettaessa. Sillalle kuljettaessa taas ei. Oikeata suuntaa on Sammakkojärveltä jatkettava suunnistaen n. 2 km:n etäisyyden Ylä-Koallanjokeen säilyttäen. Tämä on tyyppillinen raskas suunnistusväli. Tällöin päädytään tunturinhaara 407 m pohjoispuolelle, jolloin alkaa löytyä kahluupaikkoja joen yli. Heti vastarannalla on myös tänne päätyvä polku, mikä vie pian lännessä olevalle purolle ja heti puron vastatörmällä alkavalle tielle. Tie on ensimmäisen tuloreitin itäinen loppuhaara.

Vasta ajettu metsätie saapuu, alkaen mitä ilmeisimmin Sammakkojärveltä, ja ylittää Ylä-Koallanjoen Oddjaurin, Illepjaurista pohjoiseen olevan järven, kohdalla samalla päättyen.

Ponttonisillalta voi jatkaa kohti Lounajärveä. Aluksi kuljetaan suoraan itään ja vaaran pohjoispuolella käännetään etelään kohti Кудшчиель 233 m:ä. Jatkossa valitaan vasen tienhaara ja käännetään itäkaakkoon sekä valitaan uudestaan vasen tienhaara, jolloin päädytään kartassa olevalle puron lähdelammelle. Täällä tukkitie muuttuu telauraksi ja jatkuu itään suuremman vaaran eteläpuolitse sekä puron poikki edelleen itään seuraavan vaaran eteläpuolitse. Täällä ura kääntyy koilliseen ja kohtaa kahdesta järvestä pohjoisemman itä-länsisuuntaisen Kärnjauvrrin länsipään sekä samalla luoteesta tulevan kartalla olevan ajoittain maantienkaltaisen tien. Tämä jatkuu selkeänä kaakkoon Lounajärven entiseen geologikylään. Huomaa, että Пасваар- (Pasvärr-)-vaararyhmän pohjoispuolisia polkuja ei enää ole olemassa.

Lounajärven tie

Kolmas tieyhteys alkaa n. 55 km:n kohdalta. Heti rannalla Luton ylittänyt silta on tuhoutunut jo aikaa sitten. Mutta tie vastarannalta on olemassa aina Loonjaurrin (Lounajärven) entiseen geologikylään asti. Tie on etenkin loppumatkasta maantien luokkaa, mutta puropaikoissa mutainen. Keskivaiheilla luoteesta liittyvää traktoritietä ei kannata valita erottuvan raskauden ja Koallanjoen vaikean ylittämisen vuoksi. Pane merkille myös yhdysura Kärnjauvrrilta Koallanjoen ponttonisillalle. Päätie jatkaa yllättävän kookkaaseen, mutta raunioituneeseen geologikylään. Kylästä jatkaa vielä varsin käyttökelpoinen traktoriura järven eteläpuolitse ja Saukkoselän pohjoispuolitse kohti kaukaista tekojärveä ja entistä Nivankylää.

Talvikylän viimeisiä tupia v. 1996, Itä-Saariselän tunturiketju lännestä ja läntisen Paijjaurrin säilynyt kalaturvekota.

ITÄ-SAARISELÄN TUNTURIKETJU

Murmanskin tien ja tunturiketjun väliset metsät ovat laajalti metsätöin käsiteltyjä, erityisesti lännessä. Alue on muutoinkin usein raskaskulkuista. Suppeita käsittelemättömiä alueita voi silti kohdata ja nauttia pienistä luonnon helmipaikoista. Myös tunturien eteläpuolella metsät ovat käsiteltyjä, mutta kauempana. Tunturiketjua reunustaa leveydeltään vaihteleva, alkuperäinen ja hidaskulkuinen metsävyö. Tunturikoivun voi kohdata, mutta samassa jo mänty- tai kuusimetsäkin alkavat. Paikoin, mutta ei kovin usein, kulkija huomaa olevansa honkien, liekojen ja punakylkimäntyjen ikimetsässä. Tunturiketjua kuljettaessa hakkuualueita ei juuri paljain silmin huomaa.

Jos metsiä onkin käsitelty, ovat tunturit puolestaan täydellisen koskemattomia niitä vaeltavan kannalta. Ylhäällä voi kokea yhden neljän valtakunnan Lapin harvinaisimmista ja eksoottisimmista näkymistä: Lähes täysin poronjäkäälän valkeanharmaiksi kattamat tunturinrinteet! Jäkäläpeite voi vaihdella ohuesta huomattavan paksuun kuitenkin kulkua sanottavammin haittaamattomaksi. Edes näköpiirin rajalla idässä olevassa villipeuran Lapin luonnonpuistossa näkyä ei kohtaa. Niiden takaisilla Hiipinän suurtuntureilla on oma jäkäläpeittonsa, mutta kokoomukseltaan, väriltään ja vaikutelmaltaan kokonaan toisenlaisena. Muita yhtä perusteellisesti peittyneitä alueita Pohjolassa ei tunneta.

Tutuiksi tulevat myös lännessä etenkin Suorsapää, Kuikkapää, Sokosti mastoineen ja Sallan tunturit. Etelässä kaukaiset tunturit muuttavat mielikuvia, mutta lähellä olevat rakkainen Juoovi ja Korvatunturi vetävät puoleensa toistuvasti silmät. Idässä etenkin alkukesästä vielä luminen Tshiulutaldi 907 m ja sen takainen Lapin luonnonpuiston tunturiketju kohauttavat katsojia eniten. Koillisessa erottuvat omana ryhmänään Petsamotunturit. Näkökenttää riittää halkaisijaltaan aina 250 km:in asti.

Vertailukohtana voisi toimia Pallaksen-Ounaksen tunturiketju. Poluton ketju on lähes yhtä vaivaton kulkea, mutta näkymät ja tunnelmat tuntureilla ja niiden ympärillä ovat täysin erilaiset.

Vaellusreitit ja leiripaikat

Jos on esim. ensimmäistä tuloreittiä päädytty Joutsenjärvelle, omataan hyvät lähtökohdat koko pitkän ketjun käsittävälle tutkimusmatkalle. Tutkimusmatkaksi sen tekevät vähäiset käynnit aikojen matkassa, venäläisten täysi vieraillemattomuus ja vain pieni mahdollisuus kohdata toinen ryhmä, joka on varmuudella suomalainen.

Aamulla noudetaan helpoimmin suoraan etelässä olevalle tunturirinteelle. Rinteet ovat tuttuja länsi-Saariselältä ja kulku valitaan tästä lähtien joko huippujen kautta tai korkeuskäyrän mahdollisimman paljon säilyttäen ja huiput loivemmalta puolelta kiertäen.

Jollei olla matkalla suoraan ketjun korkeimmalle huipulle Jonn Njuhttsvueiville (Isolle Joutsenpäälle), vaan halutaan nähdä ketju laajemmin, voidaan valita repuille sopiva varma löytymispaikka. Heti alkumatkasta eteläpuolelta löytyy kahden puronhaaran varrelta leiripaikkoja koivikosta.

Nyt taakaton ja muutoinkin vaivaton kulku suunnataan länteen. Ensimmäinen matala huippu puronhaarojen jälkeen jää vasemmalle, seuraavalla voi jo käydäkin sillä vähän edempänä oleva matala huippu 2 km Jonlaelta etelään on parhain paikka tarkastella Suomen puoleisia lukemattomia huippuja. Jonnlakkin (Jonlaen) 636 m huipulla kohtaa kolmiomittauspuut. Paluumatka on erityisen vaivaton ja tällöin kannattaa säästä ja valaistuksesta riippuen yrittää valokuvata Joutsenpään leveätä ketjua - tulos ei voi olla huono!

Ketjun länsipää tarjoaa mahdollisuudet tunturien laajempaankin kiertelyyn. Rinteillä kulkeva erottaa mm. selvästi yli puolen vuosisadan takaiset poropolut jäkäläpeiton altakin. Poro ei näillä rinteillä enää ole käyskennelty, mutta idästä Lapin luonnonpuistosta satunnaisesti levinneen villin tunturipeuran pelkkien tukevien sarvien löytäminen on tapaus. Mutta pitkittäiskulkuun pyrkivä ottaa mielellään kompassisuunnan korkeimpaan huippuun, sillä se piilottelee muiden joukossa. Rauhallisessa nousussa vastaan voi tulla muutamia vanhoja kivipyykkejä ja loppumatkalla pohjoisesta saapuvat vanhat puhelinpylväät osoittavat Jonn Njuhttsvueivvin (Ison Jousenpään) 716 m paikan.

Huipulla on vanhan valtontuvan hirsiraunio. Avarien näkymien lisäksi voi käydä ihailmassa runsaan kilometrin päässä etelässä olevaa umpiperään johtavaa rotkoa. Laskeutuminen kannattaa toteuttaa suoraan itään olevalle kauniille lammelle. Näkymä alas on aluksi lähes alppimainen. Muutaman kymmenen metrin siksak-kulku on kuitenkin helppo, minkä jälkeen voi siirtyä tavalliseen kävelyyn. Lammen eteläpäässä on valmis leiripaikka.

Jatkossa pääsee vähimmällä nousemalla leiristä suoraan itään aluksi kauhistuttavan jyrkältä vaikuttavaa harvamäntyistä Pölkkymurustojen 520 m rinnettä puurajalle ja siirtymällä tavanomaiseen kävelyyn pohjoiseen. Tällöin saavutaan kahden puron väliseen satulaan.

Toinen mahdollisuus on edetä lammelta puroa suoraan aluksi pohjoiseen. Etenkin syksyllä viehättävässä laaksossa kulkee poluntapainen, jolla kohtaa mm. sodanaikaisen ven. sotilasleirin. Jatkamalla laaksoa lähes Ylä-Koallanjoelle tullaan aiemmin kahdesti mainitun tienhaaran päähän. Loppumatkasta itärannalla kulkee parempi polku. Ketjua jatkava nousee kuitenkin valitsemastaan paikasta vinosti rinnettä mainittuun satulaan. Nousu on pitkä, tiheäpuinen ja raskas. Suoraan Karhupäälle ei kannata yrittää, rinteellä on näkyvä paloalue, jolla nuorten koivujen väli on 2-3 dm.

Satulasta käännetään suuntaa hieman oikealle tai vasemmalle tulosuunnasta riippuen ja saavutaan kohta melkein kuivuneen

kivisen lammen kautta purolaaksoon. Helppo kuiva suo ja ylitse astuttava puro oiotaan suoraan Karhutunturin etelärinteen satulaan. Tasaisella rinteellä vähän ennen satulaa kannattaa tähystellä sodanaikaisten ryhmäpoteroiden ketjua. Reput jätetään satulaan ja nouseaan Kuobddshvueivvin (Karhupään) 649 m huipulle, joka ei kuitenkaan tarjoa aivan parhaimpia näkymiä. Reputilta jatketaan tasaista rinnettä Kuobddshjäurashin pohjoispäähän. Kuivan pikkusuon takana puronsuon kukkulalla on järven ainoa järkevä leiripaikka.

Lyhyen metsätaipaleen jälkeen aloitetaan nousu lounaisrinnettä Neibbvueivville (Leukupäälle) 505 m. Miellyttävällä lakialueella huomiota kiinnittävät useat suuret siirtolohkareet, hyviä taukopaikkoja. Näkymät usein aamuisin pilviverhon peittämälle Vuennijaurille (Vuennijärvelle) ovat jälleen kerran kauniita. Tunturin itäpäässä tulee näkyviin jalkojen juuressa eteläinen purolaakso. Tiheäpuisen puron vastarinteessä erottuu selvästi hiekkainen alue, mahdollinen leiripaikka tai sitten vähän etelään.

Joko suoraan tai leiripaikalta nouseaan ensimmäiselle terassille ja jatketaan kohti huippua. Tämän osuuden unohtaa myöhään: Tasaisella rinteellä vasemmalla, edessä, oikealla - kaikkialla vallitsee vain todellinen paksu jäkäläpelto! Ongelmitta saavutaan Vuonnijäuravueivville (Vuennijärvenpäälle) 605 m, jolla on kolmiomittauspuut. Kaakossa parinsadan metrin päässä erottuu kivipyykki. Tämä ei kuitenkaan osoita suuntaa, vaan on kahden sukualueen raja ja kohtauspaikka. Laajalta huipulta laskeudutaan itäpäähän puuttomalle lammelle. Juuri ennen lampea voi tutkia harvinaisia palsoja. Tulistelua kaipaava joutuu kääntymään puroa etelään 1-2 km.

Edessä on vielä 2 jäkälätunturia, ensin Tshuenjvueivv (Hanhipää) 512 m ja laajempi Kuolbvueivv (Kuolpunapää) 478 m. Nyt edessä on metsäinen osuus, joko purontakaiselta Kinnasjärvenvosalta 390 m alkavaa nykyisin näkymätöntä polkulinjaa Paijijärven itäpäähän, josta jatkuu selkeä polku kartan mukaisesti geologikylään, toinen nyt ohut polku seuraa Saukko-ojan länsirantaa. Tai sitten suoraan yhä itään Kinnasjärvenvosan, Raudvödd (Rautuvosan) 520 m ja välillä olevan Rasivosan 310 m eteläpuolitse uudelle tunturiketjulle -Saariselän itäisimmälle osuudelle. Paijijärven pohjoisrannalla asustelee erakkomaisesti Anatoli. Hänen elämäntapaansa toteuttaa myös ennen Vuennijärven varsinaisen laskujoen Koallanjoen, toiseksi luoteisimman lompolon, Inarinlompolon, itäpäässä asusteleva Nikolai. Näiden erämaiden ainoiden asukkaiden luona voi käydä, varsinkin jos itsellä on jotakin annettavaa.

Uusi ja vielä melkein käymätön tunturiketjun osa avaa helposti kuljettavan nyt matalan varpu- ja ruohopeitteen. Vasemmalle jää entisen Petsamon itäisin huippu Rastimtuoddar (Rastimtunturi) 536 m. Parempi on jatkaa kohti vanhan Venäjän puoleista korkeinta huippua Luevvlakkia (Talaslakea) 663 m. Huipun jälkeen käännetään koilliseen Tsheuresnjuunnille (Saukkonenälle) 508 m ja jatketaan itään Tsheuresseäggille (Saukkoselälle) 638 m. Ketjun eteläpuolella ovat takavuosina ylä-tuulomalaiset paimentaneet eräitä vuosia porojaan, mutta toiminta on jo päätynyt. Jo aiemmin tunturin ja Lounajärven välissä on kulkenut tukeva traktoritie. Viimeistään nyt laskeudutaan koilliseen.

Jos halutaan täydellinen traverssi eli tunturiketjun pitkittäiskulku, jota tiettävästi kukaan ei vielä ole tehnyt yhtenäisesti, voi reput jättää uran läheisyyteen varmuudella löydettävään paikkaan esim. kartan lammelle ja nousta loppuhuipennukseksi Loountuoddararille (Lounatunturille) 639 m.

Traktoriura johtaa kaakkoon kaukaiselle Ylä-Tuuloman tekojärvelle, entiselle Nuortijärvelle, ja entiseen suomalaiskylään Nivankylään, jonka asukkaiden kohtaloksi muodostui katoaminen 1930-luvulla. Rannasta länteen olevalla kukkulalla seisovat rakennukset kuuluvat säähavaintoasemalle. Ylä-tuulomalaiset käyvät paikalla veneillään satunnaisesti, joten sen varaan ei sovi laskea. Päinvastaiseen suuntaan sen sijaan voi pyrkiä sopimaan venekuljetuksen, mitkä aina tietävät pitkällisiä hintaneuvotteluja.

Palaamme kuitenkin länteen uraa, mikä välistä on kuin kotoinen metsätie, välistä suopaikoilla tukeilla katettu. Pian saavutaan vanhalle Petsamon rajalle, mitä ei maastossa kuitenkaan voi erottaa. Juuri ennen entistä rajaviivaa pohjoispuolella on lampi, jonne professori Valter Keltikangas teki 30-luvulla retkeilyn. Retken tuloksena syntyi luku "7 tuntia erämaassa", yksi lapinkirjallisuuden huippuluvuista. Hän ei rajaviivaa tohtinut ylittää, mikä olisikin tarjonnut tyypillisiä suolampi- ja tunturinäkymiä. Samaa kokeakseen on poikettava lammen takaiseen purolaaksoon.

Uraa etenee sujuvasti Lounajärven eteläpäähän. Saukko-oja on jalansyvyinen, sorapohjainen ja ongelmaton. Joen toisella puolen ura on hieman epämääräinen, mutta entinen kylä on lähellä. Parhaat leiripaikat ovat juuri ennen kylää tai sateen sattuessa ainoassa vähän eheässä läntisimmässä tuvassa sekä kylän etelärannan niemillä.

Kylä yllättää pituudellaan: Erikokoisia taloja, suuria kivinäytevarastoja, sauna, suuria hiekkakenttiä, erillään kaikkein takimmaisimpana vankityövoiman aitaus, kielletty alue-kyltti koristaa yhä porttia. Kaikki rakennukset ovat kuitenkin raunioituneita, yöpymiseen soveltumattomia, ensimmäistä välttävää lukuun ottamatta.

Mikäli omaa ylimääräistä aikaa voi poiketa järven rantaa 4 km itään. Kartalla näkymättömän laguunin kannasta ja ensimmäisen niemen etelärannalta löytää vähäisen hakemisen jälkeen helmenpyytjä Huhti-Heikin entisen asuinkentän. Seutu näyttää lisäksi erinomaisia leiripaikkoja.

Huhti-Heikin toinen asunto Luton rannassa naapurinsa Raja-Joosepin kentällä on sen sijaan säilynyt näihin päiviin asti venäläisten aikanaan siirtämänä asunnoksi rajavyöhykkeellä 1,5 km Lotan asemasta pohjoiseen olevalle asuntola-alueelle. Hieno tupa on edelleen hyvässä kunnossa (Domna Fofonoff).

Paluumatka alkaa läntisimmältä tuvalta aivan maantietä. Kun saavutaan tietä toisessa tuntureille suuntautuvassa

lähestymisreitissä kuvatulle pitkälle itä-länsisuuntaiselle järvelle ja sen länsipäähän käännetään Koallanjoen sillalle suuntautuvalla uralle kuvauksen mukaisesti käännettyssä järjestyksessä. Pohjoiseen ei kannata jatkaa ellei ole sieltä saapunut (tuloreitti 3). Sillan paikka on etelästä järven viimeiseltä lompololta laskien kolmannen lännestä saapuvan sivujoen suussa. Sillalta alkaa selvä tie Lutolle. Tietä voi myös edetä maastokelpoisilla autoilla. Vähän ennen jokea voi etsiä ympäriltä sotaromua. Vahvan pitkän sillan toisella puolella on roskaisia kenttiä. Parinsadan metrin päässä olevalle Murmanskin tielle saapuu Ivalon bussi viitenä arkipäivänä n. 11.15 Suomen aikaa.

Koko tunturiketju on pituudeltaan n. 60 km linnuntietä. Kuljettuna matka kasvaa erottuvasti. Tuloreittiä 1 saapuen ja hyvin tavanomaista vauhtia kulkien saa pelkästään Jonlaen ja Joutsenpään kierrokseen kulumaan 5-6 vaelluspäivää. Mikäli jatkaa käyntiä vielä Vuennijärvenpäälle ja palaa tunturien pohjoispuolitse vaelluspäiviä saanee kulumaan 8-9. Tuloreittiä 2 saapumalla aika pitenee ehkä päivällä.

Laskettu ja kuljettu aika ei voi koskea ns. todella kovakuntoisia tai tunturimaailmasta perusteellisesti nauttivia. Koko ketjun valloittaja saa varata ainakin 11-12 päivää yritykselleen.

Tunturiketjulla liikkuneiden vaellusryhmien kokonaismäärä nousee jo moniin kymmeneen. Murmanskin tien pohjoispuolisilla alueilla käyneiden ryhmien laskemiseen ei sen sijaan tarvita vielä kuin yhden käden sormet. Jokainen ryhmä voi viimeistään teiden ulkopuolella turvata vain omiin voimiinsa ja taitoihinsa.

LAPIN METSÄ

Myös venäläiset ovat huomanneet kartoituksissaan tunturiketjuun liittyvän vielä säilyneen vanhan metsän alueen. Suojelukysymyksiä hoitavien keskuudessa on kasvanut ajatus uudesta Lapin metsä (Laplandski les)-luonnonpuistosta 90-luvun puolivälissä. Tähänastinen suunnittelu on käsittänyt ainakin 3 rajausta: Tunturiketjun pohjoispuolelta Nuortijoelle, Petsamon vanhalle rajalle ja viimeksi Jaurille. Alueelle suuntautuu yhä vahvoja hakkuupaineita ja varsinkin ns. ekologisen käytävän säilyttäminen suojelualueille länteen koetaan toisaalla keskeisen tärkeäksi. Erillisenä uutena suojelualueena jatkeeksi liittyisi Tshilutaldin tunturialue. Koko alueen tilanne on ollut pitkään epämääräinen.

Vuoden 2001 aikana on yleinen muutos suojelukysymyksiin johtanut aiemman suunnittelun hiljaiseen perumiseen. Tilalla ovat sittemmin olleet 7 erillistä aluetta, kaikki vanhan Petsamon rajan itäpuolella, osittain alkuperäisen Suonikylän alueella. Näidenkään pienempien alueiden suojelu ei ole vielä varmistunut. Nykyiset suunnitelmat sisältävät myös itä-Saariselän tunturiketjun sekä pohjois- että eteläpuolisten kaikkien metsien hakkuut (Jorma Mattsson, Murmanskin läänin metsätalousviranomaisia).

NYKYINEN ASUTUS SUONIKYLÄSSÄ

Ainoa suuri kylä on aiemmin 3000, nykyisin 100 asukkaan entinen kaivoskylä Priretshnyi. Muurmanskin tien ja Nikelin yhdistävän tien keskivaiheilla oleva kerrostalokylä ei kuitenkaan tarjoa mitään palveluita, yhtä kioskia lukuun ottamatta. Venekuljetuksista kannattaa kuitenkin neuvotella.

Ruman kylän nähtävyytenä voi pitää valokuvauksellisen pitkää venevajojen riviä. Yleisenä saunana toimintansa lopettanutta entistä suomalaista kenttävartion saunaa voi myös kysellä. Akkajoen suun korkeat hiekkatormät jäävät myös mieleen. Alapuolella olevaa pataa ei tiettävästi saa käyttää ylitykseen. Joitakin kilometrejä padotun joen länsipuolella on toinen uoma. Vesi on ylittänyt järven suojavallin ja synnyttänyt purkauessaan luonnonkatastrofin niin alapuolella kuin aina Akkajärvien väliselle osuudelle asti.

Toinen pieni yhteisö sijaitsee alueen koillisosassa Hihnajärvellä.

Kolmas on 23 km Raja-Joosepista sijaitseva entinen metsätyötukikohta Svetlyi, jossa nykyisin asuu joukko jäkälänkerääjiä. Kun näihin lisätään 2 tunturien pohjoispuolisilla järvillä asuvaa erakkoa, ovat kaikki lasketut, yhteensä lähes 150.

Luttojoen suussa on lisäksi vähän loma-ajan asutusta. Samoin Njuannamjokea 3 km tieltä pohjoiseen.

Suonikylän Tarton rauhassa menettämä laaja alue on edelleen täysin asumaton. Pian entisen Petsamon rajan jälkeen kohtaa kuitenkin pienen Putilkan sotilasyhteisön edellisen talvikylän alueella. Puomivartiolla on passintarkastus ja ajoittain avoinna oleva kioski.

Vasta runsaasti entisen Suonikylän itäpuolelta kohtaa useimmat peruspalveluista Ylä-Tuulomassa.

Viiden kilometrin rajavyöhyke on kokonaan oma maailmansa, tiuhaan asemilla miehitetty, ja vain todellisessa hätätilanteessa ajateltavissa.

SOTAMUISTOT

Sodan jälkiä kohtaa helpoimmin Talvikylän myöhemmin rakennetuissa sotilaskäytössä olleissa rakennuksissa.

Luton varsilta kohtaa myös melko nopeasti jonkin suomalaisista tai venäläisistä tukikohdista ampumahautoineen, pienine siltoineen, piikkilankoineen ja sotaromuineen. Esimerkiksi 46 km:n kohdalla on Osasto Pennasen täysi entinen tukikohta

Luttokönkäällä. Rakennukset ovat sijainneet könkäälle poikkeavan tien molemmin puolin. Myös päätien pohjoispuolella voi tarkastella asemia vähäisen tienpätjän erkaantuessa. Järjestyksessä toinen Atslemin tukikohta löytyy Luton kääntymiskohdassa suoraan etelään ennen Atslemjärveä, ennen 70 km:ä. Kohdassa päätieltä poikkeaa sivutie suoraan tukikohtakukkulalle. Kolmas tukikohta sijaitsi Akkajoen suun tienoilla Kukkesjärvellä. Erämaasta löytyy lisäksi tusinan verran entisiä kenttävarion paikkoja. Luton eteläpuoliset metsät olivat sodan jälkeisen kartan mukaan laajalti palaneita tai poltettuja. Perusteellisesti lähestyvä lukee ensin Osasto Pennasen sotapäiväkirjat tai osastosta kertovan kirjallisuuden. Rintamasuunta erottuu välittömästi. Romuja ei pidä sekoittaa myöhemmän ajan telavaunuihin. Metsissä suonpäässä voi olla kivinen konekivääripesäke tai tilapäisleirien paikkoja. Etenkin Itä-Saariselän tunturiselänteellä tapaa ennen katettuja ryhmäpoteroita ja kahden maan vuosiluvut sisältäviä hylsyjä.

TUTKIMUS

Ennen sotia Suenjelin alueelle kohdistui laaja ja kattava kansantieteilijöiden ja maantieteilijöiden toiminta. Euroopassa ainutlaatuinen ikiaikainen elämäntapa tallentui arvoteoksiin.

Tutkimus on 1990-luvulla jatkunut uudelleen. Liikkeellä ovat olleet erityisesti norjalaiset ja venäläiset kansantieteilijät tallettaen menneen elämäntavan merkkejä. Samaan aikaan ovat pääasiassa suomalaiset kasviston, maantieteen ja kalaston asiantuntijat luoneet nykykuva. Perustutkimuksen lisäksi tavoitteina ovat olleet etenkin arvokalojen palauttaminen alueelle ja ekoturismi. Tacis-rahoituksella toteutettu monivuotinen selvitystyö tarjoilee herkkupaloja kulkijallekin: Tarkat tiedot vesistöistä puoihin asti sekä niiden kalastosta ja esim. ehdotetut kaksi vaellusporttia länsi-Saariselältä rajan poikki. Myös venäläiset luonnonsuojelutahot seuraavat alueen muutoksia varsin tarkasti.

KARTAT

Parhaat saatavilla olleet kartat Suonikylästä ovat olleet venäläiset 1: 200 000 mittakaavan karttalehdet Svetlyi, Rajakoski ja aivan itälaidalta Priretshnyi. Kartat ovat hyvin käyttökelpoisia. Aiemmin Murmanskin myyntipaikoista saatujen karttojen myynnin kerrotaan nyttemmin lakanneen. Aluksi ainoaksi keinoksi jää värivalokopioiden saaminen kartat aiemmin hankkineilta. Tarkempia karttoja mittakaavoihin 1:100 000, 1:50 000 ja 1:20 000 on olemassa, mutta niiden tavoittaminen on vieläkin vaikeampaa. Tarkemmat kartat antavat lähinnä lisäinformaation esim. pienistä soista tai lammista, mutta ei ihmistöiminnasta.

Lähes yhtä käyttökelpoinen on usein kioskeista löytyvä pieni autokartasto.

Ruslania Books Helsingistä on palvelukyinen ja edullinen 1:200 000 karttojen suhteen. Genimap palvelee mutta huomattavan kalliisti: 1:200 000 kartoista saa tulosteita, samoin 1: 50 000 kartoista, mutta jälkimmäiset ovat Venäjällä käyttöön hyväksyttämättömiä.

Venäläistä karttaa täydentää tuorempi suomalainen WSOY:n karttasarjan koillis-Lapin karttalehdet 15 ja 17 uusine teineen, mitkä sopivat suunnistukseen hyvin tottuneille.

Karl Nickulin pääteoksen erikoiskartat kesä- ja syyspaikoista muuttoreitteineen ja Talvikylästä ovat lähes "pakollisia".

Jorma Mattssonin kartta Suonjelsijdd, Talvikylä ja monet erikoiskartat ovat nykyaikaisia ja perusteellisia kuvauksia menneestä ja nykyisestä Suenjelista.

KIRJALLISUUS

Petsamoa käsittelevä vanha kirjallisuus on lukuista. Niiden Suonikylää koskevat kuvaukset on vain poimittava kustakin. Yhtään vanhaa tai uutta venäläistä Suenjelia käsittelevää teosta ei ole vielä ilmestynyt.

Päällimmäisinä ja korvaamattomina yksityiskohtaisine tietoineen kannattaa lukea 2 vanhaa arvoteosta:

Karl Nickul: Skolt Lapp Community Suenjelsijd during the year 1938. Nordiska Museet: Acta Lapponica. V. Uppsala 1948.

Karl Nickul: Petsamon eteläosan koltankieliset paikannimet kartografiselta kannalta. Maanmittaushallituksen julkaisuja N:o 26. Helsinki 1934.

Jälkimmäisestä löytyvät karttoineen nimet alueen maastokohdille usein selityksen täydentämänä. Se on korvaamaton kun nimistö venäläisillä karttalehdillä on harvaa vaikkakin entisen mukaista.

YHTEYDENOTTO

Suonjelin alueella liikkuvien ja sitä tutkivien toivotaan uusien, erityisesti kolttien vanhaa asumista koskevia havaintoja saatuaan ottamaan ystävällisesti yhteyttä:

Matti Isotalo puh. 044-3110552

